

หมวดที่ 4

ความรับผิดของตัวการและตัวแทนบุคคลภายนอก

มาตรา 820 "ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทนหรือ
ตัวแทนช่วงโคทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน"

มาตรานี้ บัญญัติความสัมพันธ์ระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอกในกิจการนิติกรรม
หรือสัญญาที่ตัวแทนหรือตัวแทนช่วงโคกระทำแทนตัวการ ซึ่งในมาตรา 820 นี้ แสดงว่า เมื่อ
ตัวการมอบอำนาจให้ตัวแทนหรือตัวแทนมอบอำนาจให้ตัวแทนช่วงโคกระทำการอย่างใดภายในขอบ
อำนาจของตัวการโดยชอบแล้ว ตัวการต้องรับผิดและผูกพันต่อบุคคลภายนอก เสมือนหนึ่งตัวการ
กระทำลานั้นด้วยตนเอง คือเป็นโจทก์ฟ้องบุคคลภายนอก หรือถูกบุคคลภายนอกฟ้องเป็นจำเลย
ได้ แม้ว่ากิจการบางอย่างตัวแทนหรือตัวแทนช่วงโคทำไปโดยไม่สุจริตเป็นการหาประโยชน์
ให้ตนเอง ไม่ได้เพื่อประโยชน์ของตัวการหรือแม้ทำให้ตัวการเสียหาย แต่ถายังเป็นกิจการ
ภายในขอบอำนาจที่ตัวแทนโคได้รับมอบหมายจากตัวการแล้ว ตัวการก็ยังคงรับผิดต่อบุคคลภายนอก
นั้น ส่วนตัวแทนหรือตัวแทนช่วงโคเป็นอันหลุดพ้นความผูกพันรับผิดต่อบุคคลภายนอกไป ก็ตัวแทนไม่
อาจเป็นโจทก์ฟ้องบุคคลภายนอก หรือไม่อาจถูกบุคคลภายนอกฟ้องเป็นจำเลยได้

ข้อสังเกต

(1) มาตรา 820 นี้ ไม่ใช่บังคับในเรื่องตัวแทนเชิด ในมาตรา 821
ตัวแทนเชิดเกิดขึ้นเพราะไม่มีใครตั้งตัวแทนกันจริง ความเกี่ยวพันระหว่างผู้ที่เรียกว่าตัวการ
และผู้ที่เรียกว่าตัวแทนไม่มีต่อกันเลย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1805-1806/2506 ความรับผิดของตัวการในเรื่องตัวแทนเชิดมีบัญญัติไว้
ตามมาตรา 821 แต่เป็นเรื่องให้อำนาจบุคคลภายนอกที่จะบังคับเอาแก่ตัวการฝ่ายเดียวเท่านั้น
ตัวการในกรณีตัวแทนเชิดไม่อาจฟ้องบุคคลภายนอกได้

(2) สำหรับกรณีที่มีการไม่เปิดเผยชื่อตามมาตรา 806 ทราบใดที่ตัวการยังไม่ได้นำคดีไปปรากฏและเข้ารับเอาสัญญาแล้ว ตัวแทนต้องผูกพันรับผิดชอบภายนอกเพราะตัวแทนทำสัญญาในนามของตนเอง หรือไม่เปิดเผยชื่อตัวการให้บุคคลภายนอกทราบ แต่เมื่อตัวการเข้ารับเอาสัญญาหรือชื่อตัวการได้เปิดเผยแล้ว ตัวการจึงเข้ามาผูกพันรับผิดชอบภายนอก ฝ่ายตัวแทนหลุดพ้นความรับผิดชอบไป

แต่ถ้าตัวการยังไม่เข้ารับสัญญา แต่บุคคลภายนอกเกิดทราบชื่อตัวการ ถือว่าตัวการเปิดเผยชื่อแล้ว บุคคลภายนอกย่อมฟ้องบังคับเอากับตัวการให้รับผิดชอบโดยอาศัยมาตรา 820 นี้ แต่ถ้าตัวการยังไม่รับสัญญา ตัวการจะมาฟ้องบุคคลภายนอกไม่ได้ เพราะยังไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายมาตรา 806

คู่คำพิพากษาฎีกาที่ ตัวการเป็นโจทก์หรือจำเลยกับบุคคลภายนอก ตัวแทนหลุดพ้นความรับผิด โฉนด 106/2488, 164/2489, 1684/2493, 715/2500, 968/2496, 2009/2500, 968-970/2499, 1523/2499 และ 307/2518 คำพิพากษาฎีกาที่ชื่อตัวการได้เปิดเผยแล้ว ตัวการต้องรับผิด โฉนด 678/2490

การที่บุคคลภายนอกเข้าทำกิจการ นิติกรรม หรือสัญญาด้วยตัวแทนนั้น แม้ไม่ได้อำนาจตรวจสอบว่าตัวแทนได้รับมอบอำนาจจากตัวการเพียงใด หรือไปมอบอำนาจโดยที่ตนถูกหลอกลวงหรือไม่ ถ้าบุคคลภายนอกได้เข้ากระทำการกับตัวแทนโดยสุจริต เชื่อว่าตัวแทนมีอำนาจกระทำการนั้นแทนตัวการและตัวการยอมรับเอากิจการของตัวแทนที่ไป ตัวการยังคงรับผิด ซึ่งอาจเป็นว่า

(ก) กิจการที่ตัวแทนกระทำกับบุคคลภายนอกนับปกติเป็นกิจการที่เห็นได้ว่าอยู่ในขอบเขตที่ตัวแทนมีอำนาจทำได้ แม้จะมีคำสั่งหรือข้อตกลงระหว่างตัวการกับตัวแทนไว้เป็นพิเศษ เฉพาะกับกิจการเหล่านั้น จะนำมาขึ้นบุคคลภายนอกว่า การที่ตัวแทนทำไปนั้นมีคำสั่งหรือข้อตกลงห้ามมิให้ตัวแทนกระทำเพื่อตัวการ จะไม่ต้องรับผิดในการที่บุคคลภายนอกเช่นนี้ไม่ได้ เว้นแต่บุคคลภายนอกจะโต้ทราบความเช่นนั้นหรือมีเหตุผลว่าตัวการทราบอยู่แล้ว

(ข) กิจกรรมที่แม่ตัวแทนจะทำได้ในอำนาจ แต่ในทางปฏิบัติของตัวการ ทำให้บุคคลภายนอกมีเหตุผลสมควรเชื่อว่ากิจกรรมนั้นอยู่ภายในขอบอำนาจของตัวแทน ทั้งนี้ ตัวการก็จะต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก

ในทางกลับกันบุคคลภายนอกที่กระทำการ นิตินิยม หรือสัญญาใด ๆ กับตัวแทน ซึ่งกระทำการแทนตัวการภายในขอบอำนาจของตัวแทน ย่อมต้องผูกพันกับตัวการในกิจการนั้น ๆ
ด้วย

คำถามทายมาตรา

1. คำถาม นาย ก. เป็นผู้ให้กู้ยืม โดยให้นาย ข. กู้เงินไป 1,000 บาท พอครบกำหนดชำระตามสัญญา นาย ก. แทนที่จะไปรับเงินคืนจากนาย ข. ด้วยตนเอง นาย ค. ไม่ไป นาย ค. ให้นำย ก. ไปรับเงินจากนาย ข. แทนตน แต่เมื่อนาย ค. ไปรับเงินจากนาย ข. นี้ นาย ข. ก็รู้แต่ใจว่า นาย ก. เป็นนักเลงการพนันไม่ซื่อ ถ้าให้เงินไปก็คงเอาไปเล่นการพนันเสียหมด ไม่คืนให้นาย ก. แม้กระนั้นนัก นาย ข. ก็มอบเงินให้นาย ค. ไปเป็นการชำระหนี้เงินกู้ นาย ค. เมื่อรับเงินแล้วก็เอาไปเล่นการพนันเสียหมด ให้นำเงิน 1,000 บาท ไปส่งคืนนาย ก. ทั้งนี้ นาย ก. จะมาเรียกร้องเอาจากนาย ข. ให้รับผิดชอบชำระหนี้เงินกู้ดังกล่าวนี้หรือไม่ เพราะเหตุใด. (ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2517)

แนวคำตอบ โดยนัย ป.พ.พ.มาตรา 820 ที่บัญญัติให้กิจการมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอก ในผลการกระทำของตัวแทน ซึ่งโคกระทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทนเท่านั้น ไม่ได้มีข้อแม้ไว้เลยว่า กิจการจะต้องรับผิดชอบเฉพาะกรณีต่อบุคคลภายนอกสุจริต เพราะฉะนั้นแม้บุคคลภายนอกจะไม่สุจริต กิจการก็อาจต้องรับผิดชอบตามมาตรา 820 ได้เมื่อเป็นเช่นนี้จึงปฎิเสธหาหนทางได้ว่า นาย ค. เป็นตัวแทนของนาย ก. และโคทำการตามที่ได้รับมอบหมายจากนาย ก. ก็คือรับเงินจากนาย ข. แทนนาย ก. เรียกได้ว่า โคกระทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทนแล้ว นาย ค. กิจการจึงมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอก ในผลการกระทำของนาย ค. แทน โดยถือว่า นาย ค. โครับชำระหนี้จากนาย ข. แล้ว มีพักต้องคำนึงว่า นาย ข. จะสุจริตหรือไม่ เพราะฉะนั้นแม้ นาย ข. จะไม่สุจริตใจที่รู้ว่านาย ก. เป็นนักเลงการพนัน ก็ไม่เป็นเหตุให้นาย ค. พ้นความรับผิดชอบที่จะต้องผูกพันต่อบุคคลภายนอกตามบทกฎหมายดังกล่าว นาย ค. จึงเรียกร้องให้นาย ข. ชำระหนี้เงินกู้แก่ตนไม่โค ชอบที่จะไปเรียกร้องเอาคืนนาย ก. ตัวแทนของตนเอง

2. คำถาม ตัวแทนซึ่งทำการภายในอำนาจแห่งฐานตัวแทนนั้น จะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกหรือไม่ อธิบาย

แนวคำตอบ ในกรณีที่ตัวแทนทำการภายในอำนาจแห่งฐานตัวแทน ตัวแทนย่อมผูกพันความรับผิดชอบสัญญาที่ตัวแทนได้กระทำไว้ต่อบุคคลภายนอก ทั้งนี้เพราะเหตุว่า การที่ตัวแทนเข้ามาทำสัญญากับบุคคลภายนอกโดยทั่วไปภายในขอบอำนาจที่ตนได้รับมอบหมายจากตัวการ ก็เสมือนหนึ่งว่า ตัวการได้เข้าทำสัญญานั้นด้วยตัวเอง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 820 บัญญัติถึงความรับผิดชอบของตัวการตัวแทนต่อบุคคลภายนอกไว้ว่า "ตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทนหรือตัวแทนช่วงใดทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานตัวแทน" ดังนั้นเมื่อตัวแทนทำการอันใดภายในขอบอำนาจของตัวแทนแล้ว ตัวแทนย่อมผูกพันจากความรับผิดชอบ แต่ตัวการต้องผูกพันกับบุคคลภายนอกในกิจการซึ่งตัวแทนได้กระทำไปนั้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 715/2500 ตัวแทนของจำเลยมีอำนาจในการจัดการเกี่ยวกับกิจการของโรงแรมจำเลย รวมทั้งออกเช็คสั่งจ่ายเงิน ออกจากบัญชีของโรงแรมด้วย เมื่อจำเลยออกเช็คให้โจทก์เพื่อชำระหนี้เกี่ยวกับกิจการโรงแรมของจำเลย แม้นในเช็คนั้นได้เขียนว่าออกแทนผู้ใด จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ

แต่ถ้าตัวแทนทำสัญญาไปโดยปราศจากอำนาจ หรือทำนอกเหนืออำนาจ สัญญานั้นไม่ผูกพันตัวการ ซึ่งในกรณีนี้ตัวแทนจะต้องผูกพันรับผิดชอบโดยลำพังตนเองต่อบุคคลภายนอกที่ตัวแทนเข้ามาทำสัญญาด้วย เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันแก่การนั้น จึงจะทำให้ตัวแทนพันความผูกพันตามสัญญา

อย่างไรก็ดี หากตัวแทนพิสูจน์ได้ว่าบุคคลภายนอกหรือผู้ว่าตัวแทนกระทำการโดยปราศจากอำนาจหรือทำนอกเหนือขอบอำนาจ ก็ยังเข้าทำสัญญากับตัวแทนดังนี้ ตัวแทนย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกนั้น (มาตรา 823)

ถ้าสัญญาตัวแทนทำนั้นเป็นการทำแทนตัวการที่อยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลตามสัญญานั้น แต่โดยลำพังตนเอง แม้อาจได้เปิดเผยชื่อของตัวการแล้วก็ตาม เว้นแต่ในสัญญานั้นจะมีข้อความว่าตัวแทนไม่ต้องรับผิดชอบ

(มาตรา 824)

3. คำถาม ทั่วไปที่หัวหน้าและกรรมการหรือสัญญาที่ใดกระทำไว้ต่อบุคคลที่สาม เมื่อใด และเสมอไปหรือไม่ มีกรณีใดบ้างที่หัวหน้าจะต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนตัว อธิบาย แนวคำตอบ ตามหลัก หัวหน้าจะหลุดพ้นจากหน้าที่ในกิจการหรือสัญญาที่ตนได้กระทำกับบุคคลภายนอกแทนหัวหน้าเสมอไป ถ้ากิจการหรือสัญญานั้นหัวหน้าได้กระทำไปในนามของตัวการ (คือ แสดงว่าตนเป็นเพียงหัวหน้ากระทำแทนตัวการ) และหัวหน้าได้กระทำไปภายในขอบเขตแห่งอำนาจที่ได้รับมอบหมายมาจากตัวการ เพราะในกรณีเช่นนี้ถือว่าตัวการได้ทำกิจการหรือเข้าทำสัญญาด้วยตนเอง หัวหน้าเป็นเพียงคนกลางที่เชื่อมต่อไปให้ตัวการกับบุคคลภายนอกมิได้สัมพันธ์กันขึ้นเท่านั้น การดำเนินกิจการหรือการปฏิบัติตามสัญญา หลังจากนั้นเป็นหน้าที่และอยู่ในความรับผิดชอบของตัวการเอง หน้าที่และความรับผิดชอบหลุดพ้นไปจากหัวหน้า (มาตรา 820)

แต่มีกรณีข้อยกเว้นดังต่อไปนี้ ที่หัวหน้าจะต้องรับผิดชอบในกิจการหรือสัญญาที่ แม้จะได้กระทำไปในฐานหัวหน้า คือ

1. เมื่อกิจการหรือสัญญาที่ทำไปนั้น หัวหน้าทำไปโดยประมาทเลินเล่อปราศจากอำนาจหรือทำนอกเหนือขอบอำนาจของหัวหน้า และตัวการมิได้ให้สัตยาบันนั้น ในกรณีเช่นนี้ หัวหน้าต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกโดยลำพังตนเอง เว้นแต่บุคคลภายนอกจะใคร่รู้แล้วว่าหัวหน้าทำกิจการหรือสัญญานั้นโดยปราศจากอำนาจหรือทำนอกเหนือขอบอำนาจ (มาตรา 823)

2. เมื่อกิจการหรือสัญญานั้นหัวหน้ากระทำแทนตัวการ ซึ่งมีภูมิลำเนาในต่างประเทศและอยู่ในต่างประเทศ แม้จะแสดงว่ากระทำไปในฐานะหัวหน้าและทำภายในขอบอำนาจ หัวหน้าก็ยังจะต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว เว้นแต่กิจการที่ทำหรือข้อความในสัญญาที่ทำนั้นจะขัดแย้งกับความรับผิดชอบของหัวหน้าดังกล่าว (มาตรา 824)

3. กิจการหรือสัญญาที่หัวหน้าเข้าทำโดยชอบรับผิดชอบเป็นส่วนตัวหรือแสดงว่าเป็นตัวการเสียเอง โดยปรากฏข้อความในสัญญาหรือจากพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น

3. กิจการหรือสัญญาที่ตัวแทนเข้าทำโดยชอบรับผิดเป็นส่วนตัวหรือแสดงว่าเป็น
ตัวการเสียเองโดยปรากฏข้อความในสัญญาหรือจากพฤติการณ์ที่เกิดขึ้น

4. กิจการหรือสัญญาที่ตัวแทนกระทำไปโดยเห็นแก่อามิสสินจ้างหรือประโยชน์
อย่างอื่นเป็นलगส่วนตัว (มาตรา 825)

5. ในเรื่องตัวเงิน ตัวแทนยังต้องรับผิดตามกฎหมายตัวเงิน ถ้าตัวแทนมีชื่อ
ปรากฏในตัวเงิน

4. คำถาม นายเอกมอบอำนาจให้นายโทไปกู้เงินนายศรี จำนวน 20,000 บาท นายโทไปทำ
สัญญากับนายศรี นายศรีทราบว่านายโทเป็นคนมีนิสัยสุรุ่ยสุร่าย ชอบเอาเงินของผู้อื่นไปใช้เป็น
ประโยชน์ของตน แคนายศรีจึงงงมอบเงินจำนวนนี้ให้นายโทไป นายโทนำเงินมามอบให้นาย
เอกเพียง 10,000 บาท ถึงกำหนดชำระเงินตามสัญญา นายเอกและนายโทไม่นำเงินไปชำระ
นายศรีจึงฟ้องนายเอกและนายโทให้ชำระหนี้เงินตามสัญญา ให้วินิจฉัยว่า นายเอกและนายโท
จะต้องรับผิดต่อนายศรีเพียงใดหรือไม่ (ภาค 2 ปีการศึกษา 2521)

แนวคำตอบ นายเอกเป็นตัวแทนย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทน
ได้ทำภายในขอบอำนาจแห่งตัวแทน (มาตรา 820) นายเอกจึงต้องรับผิดชำระเงินจำนวน
20,000 บาท ส่วนการที่นายเอกได้รับเงินมาไม่ครบจำนวนเป็นเรื่องภายในระหว่างตัวการกับ
ตัวแทนจะเรียกร้องกันเอง หากมีผลมาถึงนายศรีบุคคลภายนอกไม่

นายโทเป็นตัวแทน จึงไม่ต้องรับผิดชำระเงินจำนวนนี้ต่อนายศรี แต่ต้องรับผิด
ชดใช้เงิน 10,000 บาท ให้แก่นายเอกตัวการ

5. คำถาม นายรักเงินมอบหมายให้นายรักมาไปรับชำระหนี้ค่าซื้อของเชื่อจากนายรักงาน
ตามที่นายรักงานค้างชำระอยู่เป็นเงิน 2,000 บาท ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเมื่อนายรักมาไปขอ
รับชำระหนี้แทนนายรักเงินจากนายรักงานนี้ นายรักงานก็รู้แต่ใจว่านายรักมาเป็นคนชอบเล่น
การพนัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพนันแข่งม้า และวันที่มาขอรับชำระหนี้แทนนั้นก็เป็นวันหยุดสุด
สัปดาห์คาดว่าหากชำระเงินให้กับนายรักมาไป ก็คงไม่ถึงมือนายรักเงิน แต่เนื่องจากเห็น
ว่าเขามอบหมายกันมากแล้วแต่เขา จึงมอบเงินให้ไปพอให้ไปแล้ว นายรักมาก็เข้าสนามมาเล่น
การพนันมาจนหมดตัว ไม่นำเงิน 2,000 บาทไปส่งให้กับนายรักเงิน ต่อมานายรักเงินมาทวงถาม

ให้นายร้งงานชำระหนี้ดังกล่าวอีก เช่นนี้ นายร้งงานจะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือไม่ เพราะเหตุใด. (ภาค 1 ปีการศึกษา 2524)

แนวคำตอบ นายร้งงานปฏิเสธความรับผิดชอบ เพราะเหตุว่าการที่นายร้งงานส่งมอบเงิน 2,000 บาทให้แก่ นายร้งมาซึ่งเป็นตัวแทนของนายร้งเงินโคยผลของ ป.พ.พ. มาตรา 820 ถือว่านายร้งงานได้ชำระหนี้ให้กับนายร้งเงินตัวการแล้ว แม้ตามข้อเท็จจริงจะปรากฏว่านายร้งงานชำระหนี้โดยไม่สุจริตใจ นายร้งงานก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะโดยนัย ป.พ.พ.มาตรา 820 นั้นเอง คู่กรณีบุคคลภายนอกโดยไม่ว่ากันว่า บุคคลภายนอกถือ นายร้งงานตามเหตุพยานจะคงสุจริตหรือไม่ควย.

6. **คำถาม** จำเลยที่ 1 เป็นบริษัทจำกัด จำเลยที่ 2 เป็นกรรมการจัดการ ข้อเท็จจริงในคดีปรากฏว่า จำเลยที่ 2 ได้ออกใบสั่งให้โจทก์ถมคินให้จำเลยที่ 1 โดยลงชื่อในใบสั่งนั้นคนเดียว ทั้งนี้ ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏอีกว่า ความชอบบังคับของจำเลยที่ 1 ระบุว่า "กรรมการสามนายร่วมกันลงลายมือชื่อในเอกสารสำคัญแทนบริษัท และต้องประทับตราสำคัญของบริษัทควย" เช่นนี้ ถามว่า การกระทำของจำเลยที่ 2 จะผูกมัดให้จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบอย่างไรหรือไม่ เพราะเหตุใด. (ภาค 2 ปีการศึกษา 2524)

แนวคำตอบ การกระทำของจำเลยที่ 2 ขอมผูกมัดให้จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบโจทก์ เพราะถือว่าจำเลยที่ 2 กระทำการเป็นตัวแทนจำเลยที่ 1 (ป.พ.พ. มาตรา 797, 820, 1167 คำพิพากษาฎีกาที่ 158/2509, คำสอนฯ หน้า 6 ถึงหน้า 16 ของ รศ.มาโนช สุธวิธาพนฤทธิ)

7. **คำถาม** นายคีมอบหมายให้นายเคื่อนำโค 20 ตัวไปขายยังโรงฆ่าสัตว์ ระหว่างที่นายเคื่อนำโคไปนั้นมีโคบางตัวเกิดเจ็บป่วย นายเคื่จึงขอยืมเงินจากนายควง โดยอ้างว่าขีมแทนนายคีมพร้อมทั้งทำหลักฐานการกู้ยืมมอบให้ไว้แก่นายควงควย โคเงินขีม 1,000 บาท มาจากสัตว์แพทย์ ฉึยารักษากันโคนายป่วยและนำไปขายโคเป็นที่เรียบร้อยตามความประสงค์ของนายคีม ต่อมา นายควงเรียกทวงเงินกู้ 1,000 บาทจากนายคีม เช่นนี้ หากนายคีมต่อสู้ว่าตนมิได้มอบหมายให้นายเคื่ขีมเงินนายควงแต่อย่างใด ทั้งการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาทจะต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อขีม การตั้งตัวแทนคีมต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือคย ข้อเท็จจริงคนไม่เคยทำหลักฐาน

การมอบหมายให้นายเต๋คไปกู้ยืมเงินใครเป็นหนังสือเลข คนจึงไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระเงินกู้ขึ้นแต่อย่างใด เช่นนี้ ข้อต่อสู้ของนายคีมีเหตุผลฟังขึ้นหรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาคอุทธรณ์ ปีการศึกษา 2524)

แนวคำตอบ ข้อต่อสู้ของนายคีฟังไม่ขึ้น เพราะจริงอยู่กรณีนี้ นายคีไม่ได้มีหลักฐานเป็นหนังสือมอบหมายให้นายเต๋คไปกู้ยืมเงินจากนายควง แต่การที่นายเต๋คได้ทำสัญญากู้ยืมเงิน 1,000 บาท แทนนายคีไปนั้น เรียกว่าได้ทำไปเพราะเหตุฉุกเฉินเพื่อป้องกันมิให้ตัวการเสียหาย ตัวแทนจึงได้รับการสืบหลักฐานจากกฎหมายให้เมื่ออำนาจทำแทนได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 802 กรณีจึงต้องผูกพันตัวการตาม ป.พ.พ. มาตรา 820 ข้อต่อสู้ของนายคีตัวการจึงฟังไม่ขึ้น

มาตรา 821 "บุคคลใดใช้บุคคลอีกคนหนึ่ง ออกแสดงเป็นตัวแทนของตนก็ดี ระบุแล้วยอมให้บุคคลอีกคนหนึ่งใช้ตัวเขาเองออกแสดงเป็นตัวแทนของตนก็ดี ห้ามว่าบุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอกผู้สุจริตเสมือนว่าบุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเป็นตัวแทนของตน"

ความเป็นตัวแทนโดยกฎหมายปิดปากหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตัวแทนเชิด" นั้น อาจจะถือว่าเป็นตัวแทนที่เกิดขึ้นโดยปริยายอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้วปิดปากตัวการมิให้โต้เถียงว่าผู้นั้น (ผู้ที่คนเชิดว่าเป็นตัวแทน) ไม่ใช่ตัวแทนของตนอย่างหนึ่งหรือเมื่อมีบุคคลหนึ่งแสดงว่าตัวเขาเป็นตัวแทนของตัวการ จนกระทั่งบุคคลภายนอกที่เขามาติดต่อกับบุคคลดังกล่าวเข้าใจโดยสุจริตว่าบุคคลนั้นเป็นตัวแทนจริง ๆ ของตัวการ ทั้งนี้ กฎหมายปิดปากตัวการมิให้โต้เถียงว่า บุคคลนั้นไม่ใช่ตัวแทนอีกอย่างหนึ่ง

ดังนั้นตามมาตรา 821 นี้ ตัวแทนเชิดเกิดขึ้นได้ 2 ประการเท่านั้น คือ.-

1. ตัวการแสดงออกว่าผู้นั้นเป็นตัวแทนของตน
2. ตัวแทนเชิดตัวเอง โดยตัวการระบุแล้วยอมยอมให้เชิด ดังนั้นบุคคลอื่นที่ไม่ใช่

ตัวการ จะแสดงออกว่าใครเป็นตัวแทนตัวการกัน ย่อมไม่มีผลให้เป็นตัวแทนเชิด

คำพิพากษานิติภาคที่แสดงว่าตัวการแสดงออกว่าใครเป็นตัวแทนคนใดแก่คำพิพากษานิติภาคที่ 311/2506, 1682/2506, 1805/2506, 1806/2506, 928/2508, 1601/2512 และคำพิพากษานิติภาคเกี่ยวกับบริษัทจำกัด ที่วางแนววินิจฉัยไว้ว่า ถ้าเป็นการทำแทนบริษัทแล้ว ย่อมถือได้ว่าบริษัทได้เชิดผู้นั้นเป็นตัวแทน โคนัก คำพิพากษานิติภาคที่ 777/2496, 704/2499, 1630/2509

คำพิพากษานิติภาคที่ตัวการยอมให้ตัวแทนเชิดตัวเอง โคนัก คำพิพากษานิติภาคที่ 1/2511, 1051/2500, 1052/2500

คำพิพากษานิติภาคที่ 3187-3188/2522 ชำระราคาการชดเชยแก่ผู้ที่แสดงออกเป็นตัวแทนผู้ชาย โดยผู้ชายอยู่แล้ว เป็นการชำระหนี้แก่ตัวแทนเชิด ไม่เป็นการชำระแก่ผู้อื่นที่ไม่ใช่เจาหนี้

คำพิพากษานิติภาคที่วินิจฉัยไม่ใช่ตัวแทนเชิด คำพิพากษานิติภาคที่ 1091/2506, 1045/2516, 1640/2514

ความรับผิดของตัวการต่อบุคคลภายนอก

กฎหมายบัญญัติว่า บุคคลผู้เป็นตัวการจะต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริตเสมือนว่าตัวแทนเชิดเป็นตัวแทนของตน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 704/2499 บริษัทเชิดพนักงานของบริษัทเป็นตัวแทนบริษัทซื้อไม้จากโจทก์แล้วไม่ชำระหนี้ค่าไม้ บริษัทต้องรับผิด

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1051-1052/2500, 1227/2509, 265/2510

และ 1601/2512

ข้อสังเกต

(1) ตัวแทนเชิดจะต้องทำกิจการในนามของตัวการ มิใช่ในนามของตัวแทน แต่ถ้าทำในนามของตัวแทนตัวการเป็นเรื่องตัวการไม่เปิดคดีชื่อตามมาตรา 806

(2) ในมาตรา 821 นี้ใช้คำว่าตัวการต้อง "รับผิด" มิใช่คำว่า "ผูกพัน" เช่นในมาตรา 820 เพราะฉะนั้นต้องแปลได้ว่าตัวการต้องรับผิดต่อบุคคลภายนอกเท่านั้น แต่ในมาตรา 821 บุคคลภายนอกไม่มีความผูกพันต่อตัวการเลย ผลก็คือตัวการในกรณีตัวแทนเชิดจะฟ้องบังคับบุคคลภายนอกไม่ได้ ตัวการที่จะฟ้องบุคคลภายนอกได้ต้องมีสัญญาตัวแทนหรือมีความเป็นตัวแทนตัวแทนกันจริงจึง เพื่อให้เกิดความผูกพันบังคับกับ โคนบัญญัติไว้ในมาตรา 820

(3) สำหรับความรับผิดของตัวแทนเชิดต่อบุคคลภายนอกกรณีที่เป็นตัวแทนเชิดมิใช่ตัวแทนจริงจริง ในมาตรา 821 บัญญัติให้ตัวการรับผิดต่อบุคคลภายนอกเท่านั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ตัวแทนเชิดรับผิดต่อบุคคลภายนอก

(4) ตัวแทนเชิดตามมาตรา 821 นี้ ไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา 798 ที่ต้องทำสัญญาเป็นหนังสือมีหลักฐานการตั้งตัวแทนเป็นหนังสือ เพราะความจริงมิใช่ตัวการตัวแทนต่อกัน ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1063/2491, 311/2495, 311/2506 และ 1/2511)

เรื่องตัวแทนเชิดไม่มีข้อพิพาทถึงเรื่องชอบอำนาจ โดยเหตุที่มิใช่ตัวการตัวแทนกันจะนำเรื่องหน้าที่และความรับผิดระหว่างตัวการตัวแทนมาใช้บังคับไม่ได้

คำถามทนายมาตรา

1. คำถาม นายไก่อปลอมลายมือชื่อของนายไซ ในหนังสือมอบอำนาจให้ไปโอนขายที่ดิน โดยนายไซทราบคืออยู่แล้วถึงการทำนายไก่อปลอมลายมือชื่อของตน และโดยภริยาอาการอย่างใด อย่างหนึ่งทำให้บุคคลภายนอกผู้ติดต่อกับนายไก่อหลงเชื่อหรือเข้าใจว่าลายเซ็นนั้นเป็นลายเซ็นอันแท้จริงของนายไซ บุคคลภายนอกจึงได้ทำการซื้อที่ดินนั้นไป เช่นนี้ นายไซจะนำความมาฟ้องร้อง ศาลขอให้เพิกถอนการโอนดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาค 2 ปีการศึกษา 2518)

แนวคำตอบ แม้ในใบมอบอำนาจจะเป็นใบมอบอำนาจปลอม ซึ่งตามปกติจะอ้างเอามาเป็นประโยชน์อย่างใดไม่ได้ก็ตาม แต่ตามอาทธรณ์ไม่มีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาถึงใบมอบอำนาจนี้ว่าใช่หรือไม่ เพราะข้อเท็จจริงตามเรื่องนี้อาจกล่าวได้ว่า นายไก่อเป็นตัวแทนของนายไซ ในการขายที่ดินให้กับบุคคลภายนอกแล้ว โคนายไก่อเป็นตัวแทนเชิด ตามนัย ป.พ.พ.มาตรา 821

เมื่อนายไก่อเป็นตัวแทนเชิดของนายไซ และบุคคลภายนอกได้รับโอนที่ดินไปโดยสุจริต กล่าวคือ เข้าใจว่านายไก่อเป็นตัวแทนของนายไซเช่นนี้ นายไซเจ้าของที่จึงอุทธรณ์ฟ้องคดีถึงบุคคลภายนอก โดยจะนำความมาฟ้องร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการโอนนั้นไม่ได้

2. คำถาม นายสมบัติประกอบการค้า เป็นตัวแทนจำหน่ายบุหรี่ของโรงงานอุตสาหกรรมวางการค้า ตั้งชื่อร้านค้าว่า "สมบัติพาณิชย์" อยู่ที่จังหวัดภูเก็ต ต่อมานายสมบัติเลิกกิจการค้า เชื้อร้านค้าให้นายชิน แล้วอพยพมาอยู่กรุงเทพฯ ส่วนนายชินได้เข้าทำการเข้าเป็นตัวแทนจำหน่ายบุหรี่ของโรงงานอุตสาหกรรมวางการค้าต่อมา โดยยังคงใช้ชื่อร้านว่า "สมบัติพาณิชย์" ตามเดิม ต่อมานายชินเป็นหนี้ค่าน้ำไฟโรงงานอุตสาหกรรมวางการค้า และก็ได้ขอรองให้นายชัชชวาลออกเงินชำระหนี้แทน นายชัชชวาลยอมออกเงิน 200,000 บาท ชำระหนี้แทนนายชินไป โดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือให้เรื่องการออกเงินแทนกันนั้นแต่อย่างใด ต่อมานายชินบิดพลิ้วไม่ใช้เงินคืนให้นายชัชชวาล นายชัชชวาลจึงฟ้องเรียกเงินคืนจากนายชิน และฟ้องนายสมบัติเป็นจำเลยรวมให้รับผิดชอบหนี้ร้านนี้ด้วย โดยอ้างว่านายสมบัติยอมให้นายชินใช้ชื่อร้านสมบัติพาณิชย์ดำเนินการค้า เท่ากับนายสมบัติยอมเชิดให้นายชิน

เป็นตัวแทนของตน ความจริงนายชัชวาลก็ทราบที่นายสมบัติได้เกี่ยวข้องกับการค้าของของ นายชั้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ ใ้หาทนายวินิจฉัยว่า นายชั้นและนายสมบัติจะต้องรับผิดชอบนายชัชวาล ในจำนวนเงิน 200,000 บาทนี้ เพียงใด

แนวคำตอบ กรณีตามอุทธรณ์จะต้องพิจารณาว่า การที่นายชัชวาลออกเงินสองแสนบาทชำระหนี้แทนนายชั้นไปเป็นการกระทำในฐานะตัวแทนของนายชั้น หรือเป็นการที่นายชั้นกู้ยืมเงินจาก นายชัชวาล เพราะถ้ากรณีเป็นการกู้ยืมเงิน นายชัชวาลจะเรียกคืนจากนายชั้นคืนไม่ได้ เนื่องจาก เป็นการกู้ยืมเงินเกินกว่า 50 บาท โดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ

หลักในเรื่องตัวการตัวแทนคือว่า อันความเป็นตัวแทนนี้จะ เป็นโดยแต่งตั้ง แสวง ออกชื่อหรือโดยปริยายก็ยอมได้ ตามมาตรา 799 วรรค 2

กรณีตามอุทธรณ์ การที่นายชัชวาลออกเงินชำระหนี้แทนนายชั้น จึงเป็นตัวแทนโดย ปริยายของนายชั้น ไม่ใช่การกู้ยืมตามนัยคำพิพากษานฎีกาที่ 49/2491

ดังนั้นในกรณีนี้ การที่นายชัชวาลออกเงินชำระหนี้แทนนายชั้นไปถือว่าเป็นกรณีตัวแทน ใ้ค้อออกเงินทตรง ตามความจำเป็นแทนตัวการตามมาตรา 816 นายชัชวาลจึงมีสิทธิฟ้องเรียก เงินทตรงที่ออกไปจากนายชั้นได้

สำหรับกรณีนายสมบัติ นายชัชวาลจะฟ้องนายสมบัติโดยอ้างว่านายสมบัติเขีนนายชั้น เป็นตัวแทนของตนไม่ได้ เพราะนายชัชวาลทราบที่อยู่แล้วว่านายสมบัติได้เกี่ยวข้องกับการค้าของ นายชั้นแต่อย่างใด การที่จะถือว่าเป็นตัวแทนเขีนตาม ป.พ.พ.มาตรา 821 นั้น บุคคลภายนอกจะ ต้องรับผิดชอบโดยลงเข้าใจว่าเป็นกิจการของตัวการ ถ้าไม่ลงเช่นนั้น กล่าวคือเชื่อว่าเป็นกิจการ ของผู้มาติดต่อเองก็ไม่ใช่กรณีตามมาตรา 821 ตามนัยคำพิพากษานฎีกาที่ 1805/2506

ฉะนั้น กรณีตามอุทธรณ์ นายสมบัติไม่ตองรับผิดชอบในเงินสองแสนบาทนี้แต่อย่างใด

สำหรับนายชั้นจะตองรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจำนวนสองแสนบาทใ้แก่ นายชัชวาลรวมทั้ง คอกลบเบช นับแต่วันที่นายชัชวาลใ้ค้อออกเงินแทนนายชั้นไป

3. คำถาม นายกังจ้างเหมานายหลี่ให้ทำการก่อสร้างบ้าน 1 หลัง โดยเหมาเฉพาะค่าแรง 5,000 บาท ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการก่อสร้างนั้น นายกังจะเป็นผู้จัดการหามาให้ และโคกคอก ไทรานายเส่ง ส่งไม้ ปูน หวาย อิฐ เหล็ก และของอื่น ๆ เป็นครั้งคราวตามคำสั่งของนายหลี่ เพื่อใช้ในการก่อสร้างรายนี้ เมื่อคนของร้านนายเส่งนำของมาส่ง บางทีนายหลี่หรือคนงานของ นายหลี่หรือคนใช้ในบ้านของนายกังเองเป็นผู้เซ็นรับของเหล่านั้นไว้ ต่อมานายกังจะปฏิเสธไม่ยอม จ่ายเงินค่าสิ่งของต่าง ๆ เหล่านั้น โคขอ้างว่าคนมิได้รับสิ่งของนั้น และการซื้อขายของเกินกว่า 50 บาทไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือจะไต่หรือไม เพราะเหตุใด.

แนวคำตอบ นายกังต้องรับผิดชอบ ป.พ.พ.มาตรา 821 จากอุทธรณ์ตามพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่ นายกังได้แสดงออกมา คือเมื่อคนของร้านนายเส่งนำ ปูน หวาย อิฐ เหล็ก และของอื่น ๆ เป็น ครั้งคราวมาส่ง นายหลี่หรือคนของนายหลี่หรือคนในบ้านของนายกังเองเซ็นรับมอบเอาสิ่งของที่ส่ง นั้นเท่ากับว่า นายกังได้เชื่อบุคคลเหล่านั้นเป็นตัวแทนของนายกังในการรับมอบสิ่งของดังกล่าวแล้ว นายกังจะปฏิเสธไม่ยอมจ่ายค่าสิ่งของต่าง ๆ ที่คนเหล่านั้นรับไว้หาได้ไม เพราะว่าการที่คนเหล่านั้น รับของดังกล่าวไว้เท่ากับเป็นการรับแทนนายกัง

อนึ่ง นายกังจะอ้างว่าการซื้อขายของเกินกว่า 50 บาทไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ จะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม ทั้งนี้เพราะบิลใบรับของที่คนเหล่านั้นไต่ลงนามไว้เป็นหลักฐานเป็น หนังสือแห่งการซื้อขายแล้วและทั้งได้มีการชำระหนี้บางส่วนแล้ว คือส่งมอบของที่ซื้อขายกันแล้วด้วย

4. คำถาม ที่เรียกว่า "ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก" นั้น หมายความว่าอย่างไร ในอธิบาย

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 821

ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปากนั้น หมายความว่า ความเป็นตัวแทนนั้นเป็นโดยกฎหมาย ปิดปากตัวการมิให้แจ้งว่าบุคคลนั้น ๆ มิใช่เป็นตัวแทนของตน การที่เป็นเช่นนี้ เพื่อรักษาผลประโยชน์

ของบุคคลหนึ่งผู้ซึ่งกระทำการโดยสุจริต เพื่อให้ต้องได้รับความเสียหาย

ตัวแทนโดยกฎหมายปิดปากนั้นอาจเกิดขึ้นได้ เมื่อบุคคลหนึ่งได้แสดงออกมากด้วยกิริยาหรือวาจาที่ดี ให้บุคคลภายนอกเข้าใจว่าตนได้มอบหมายอำนาจให้แก่บุคคลหนึ่งเป็นตัวแทนของตน และคนภายนอกนั้นเชื่อตามโดยสุจริตหรือเข้าทำการติดต่อกับ ซึ่งการนั้นยังเห็นได้ว่าอยู่ในขอบเขตของอำนาจที่แสดงออกมานั้น เช่นนี้ แม้ถึงว่าความจริงตนจะมีได้รับมอบหมายอำนาจมาจากบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นตัวแทนของตนให้กระทำการใด ๆ จนทำให้บุคคลภายนอกนั้นเชื่อโดยสุจริต จึงเข้าทำสัญญาติดต่อกับ แม้ว่าโดยแท้จริงแล้วจะมีได้มีการมอบหมายอำนาจให้ก็ดี กฎหมายยอมไม่ให้บุคคลนั้นนำสืบปฏิเสธข้อความนี้ ดังจะเห็นได้จาก ป.พ.พ.มาตรา 821

ตัวอย่างเช่น โทคแสดงออกแก่คนทั่วไปว่า ตีบเป็นตัวแทนของตนหรือตีบอ้างว่าโตคเป็นตัวแทนของตน โตคไม่ได้ทักท้วง ดังนั้นถือว่ากฎหมายปิดปากโตคตัวการมิให้เถียงบุคคลภายนอกถึงหน้าที่ตัวแทนโตคทำขึ้น เรียกว่าตีบเป็นตัวแทนโดยกฎหมายปิดปาก

อนึ่ง ถ้าหากว่าตัวแทนทำการอันใดเกินอำนาจตัวแทน แต่ตัวการได้ทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้คนภายนอกมีมูลเหตุอันสมควรจะเชื่อว่าการนั้นอยู่ภายในขอบเขตอำนาจของตัวการแล้ว ตัวการก็ถูกปิดปากโดยกฎหมายเช่นกัน ตามที่ ป.พ.พ.มาตรา 822

5. คำถาม ก.ตั้งร้านจำหน่ายรถยนต์ แสดงออกต่อบุคคลภายนอกว่า ข.เป็นผู้จัดการมีอำนาจให้เข้าซื้อรถได้ แต่ ก.มิได้ทำสัญญาตั้ง ข.เป็นตัวแทน โดยทำเป็นหนังสือ ข.ทำสัญญาให้ ค.เข้าซื้อรถ โดย ค.ชำระค่าเช่าซื้องวดแรกไว้แล้ว แต่ไม่ส่งมอบรถให้ ค. และไม่ส่งเงินค่าเช่าซื้อที่รับไว้ให้ ก. ค.จึงฟ้อง ก.ให้ส่งมอบรถและ ก.ฟ้อง ข.ให้ส่งมอบเงินที่รับไว้ ดังนี้

(ก) ก.จะปฏิเสธไม่ส่งรถให้ ค.โดยอ้างว่า การเข้าซื้อเป็นกิจการที่กฎหมายบังคับไว้ว่าต้องทำเป็นหนังสือ แต่สัญญาตั้ง ข.เป็นตัวแทนมิได้ทำเป็นหนังสือ สัญญาเช่าซื้อจึงเป็นโมฆะจะใดหรือไม่

(ข) ข.จะปฏิเสธไม่ส่งเงินค่าเช่าซื้อให้ ก.โดยอ้างเหตุเดียวกันกับ ก.ยกชั้นอ้าง ค.ใดหรือไม่

แนวคำตอบ สัญญาเช่าซื้อเป็นกิจการที่กฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือย่อมเป็นโมฆะตามมาตรา 572 การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการเช่าซื้อ จึงต้องทำเป็นหนังสือตามมาตรา 798

(ข) ข. จะปฏิเสธไม่ส่งเงินค่าเช่าซื้อให้ ก. โดยอ้างเหตุเกี่ยวกับ ก. ออกชั้น
อ้างต่อ ก. ไทหรือไม่

แนวคำตอบ สัญญาเช่าซื้อเป็นกิจการที่กฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือ ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ
เป็นโมฆะตามมาตรา 572 การตั้งตัวแทนเพื่อกิจการเช่าซื้อ จึงต้องทำเป็นหนังสือตามมาตรา
798

แต่กรณีที่จะใช้มาตรา 798 นี้บังคับต้องเป็นกรณีตัวแทนโดยการแต่งตั้งมอบหมาย
จริง ตามมาตรา 797 และมีปัญหาพิพาทในหนี้ความสัญญาที่ตัวแทนทำกับบุคคลภายนอกเท่านั้น
จึงไม่ใช่บังคับในเรื่องตัวแทนเชิด เพราะบุคคลผู้เชิดบุคคลอีกคนหนึ่งเป็นตัวแทน ต้องรับผิดชอบ
ต่อบุคคลภายนอกผู้สุจริต ตามมาตรา 821 และไม่ใช่ว่าในระหว่างตัวการตัวแทน ซึ่งอาศัย
มูลหนี้ตามสัญญาตัวแทนโดยเฉพาะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 493/2510, 473/2513, 319/2500)
ตามปัญหาเป็นเรื่อง ก. เชิด ข. ออกแสดงเป็นตัวแทน ก. มีโคตั้งตั้งมอบหมาย ข.
ให้เป็นตัวแทนในการเช่าซื้อ ฉะนั้น

(ก) ก. จะปฏิเสธไม่ส่งรถให้ ก. โดยอ้างว่าสัญญาตั้ง ข. เป็นตัวแทนมีโคทำเป็น
หนังสือไม่ได้

(ข) ข. จะปฏิเสธไม่ส่งเงินค่าเช่าซื้อที่รับไว้ให้ ก. โดยอ้างว่าสัญญาตัวแทนมีโคทำ
เป็นหนังสือไม่ได้เช่นกัน เพราะเงินที่ตัวแทนได้รับไว้เกี่ยวด้วยการเป็นตัวแทนต้องส่งมอบให้แก่
ตัวการตามมาตรา 810 และมูลหนี้ที่เรียกร้องเป็นลูกหนี้ในสัญญาตัวแทน

6. คำถาม ก. ตั้ง ข. เป็นผู้จัดการผลประโยชน์ ข. เกษนำตึกแถวออกให้เช่าโดยมีกำหนดเวลา
2 ปี และค่าเช่าเดือนละ 50 บาท ต่อมา ก. ไทห้ามมิให้หน้าตึกแถวให้เช่าเกิน 1 ปี และค่าเช่า
ต่ำกว่าเดือนละ 100 บาท ปรากฏว่า ข. ไททำสัญญาให้ ค. เช่าตึกแถวไปมีอายุสัญญา 2 ปี และ
ค่าเช่าเดือนละ 50 บาท โดย ก. ไทรู้อ้างขอกำหนดดังกล่าว ก. ทราบเรื่องเขาจึงปฏิเสธสัญญา
เช่า อ้างว่า ข. ทำไปเกินอำนาจ และ ก. ไทให้สัตยาบันดังนี้ ก. จะฟ้อง ก. ไทปฏิบัติตามสัญญาเช่า
ไทหรือไม่

แนวคำตอบ การที่ ข. ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของ ก. ข. ซึ่งเป็นตัวแทน จึงทำการเกินอำนาจซึ่งปกติไม่ผูกพัน ก. ซึ่งเป็นตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันหรือในทางปฏิบัติของตัวการทำให้บุคคลภายนอกมีมูลเหตุสมควรเชื่อว่าการนั้นอยู่ภายในขอบเขตอำนาจ

ตามปัญหา แม้ ก. ตัวการจะไม่ให้สัตยาบัน แต่การที่ ข. เป็นผู้จัดการผลประโยชน์ เคยให้บุคคลอื่นเข้ามากำหนดเวลา 2 ปี และค่าเช่าเดือนละ 50 บาทมาก่อน โดย ก. ไม่เคยทักท้วงนั้น ถือได้ว่าในทางปฏิบัติซึ่งรวมทั้งการละเว้นที่ปฏิบัติของ ก. ซึ่งเป็นตัวการทำให้ ก. ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมีมูลเหตุอันสมควรจะเชื่อว่าอายุสัญญาเช่า 2 ปี และค่าเช่าเดือนละ 50 บาทนั้นอยู่ในขอบอำนาจของ ข. ซึ่งเป็นตัวแทน เพราะ ก. ก็ไม่รุ้ข้อกำหนดห้ามไว้ ฉะนั้นแล้วต้องรับผิดชอบ ก. ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้สุจริต จะปฏิเสธสัญญาเช่าที่ขอทำไว้หาได้ไม่ ก. จึงฟ้องบังคับให้ ก. ปฏิบัติตามสัญญาเช่าได้ (มาตรา 807, 812, 821 และนัยคำพิพากษานี้ฎีกาที่ 1248/2493, 630/2500)

7. คำถาม แดงทำการค้าโดยใช้ชื่อร้านว่า "แดงนิคม" แล้วยกเลิกกิจการไป คำเช่าคำเงินการต่อไปโดยแดงยอมให้ใช้ชื่อของแดง ต่อมาคำทำสัญญากู้เงินชาว ในนามร้านแดงนิคมชาวให้คำกู้เงินไป โดยเชื่อถือคำ เพราะชาวทราบว่าเป็นร้านแดงนิคมเลิกไปนานแล้ว คำไม่ชำระเงินกู้ชาวจะฟ้องผู้ใดรับผิดชอบ

แนวคำตอบ แดงรู้แล้วยอมให้คำเชื่อกับตัวแทนของตน ตามปกติแดงต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอกผู้สุจริต เสมือนว่าคำเป็นตัวแทนของตน

แต่กรณีนี้ ชาวบุคคลภายนอกทราบว่า แดงเลิกกิจการไปนานแล้ว การกู้เงินเป็นส่วนตัวของคำ ซึ่งใช้ชื่อร้านแดงเท่านั้น ชาวมิได้หลงเข้าใจว่า แดงเชื่อกำเป็นตัวแทน แดงจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อชาว คำเท่านั้นต้องชดเชยเงินคืน (มาตรา 821 คำพิพากษานี้ฎีกาที่ 1085/2506)

8. คำถาม แสงทำการค้าโดยใช้ชื่อว่า "แสงพาณิชย์" แล้วเลิกกิจการไป สิ่งเข้าทำกิจการ
ต่อร่วมกับเมฆ โดยแสงยอมให้สิ่งให้ชื่อรานของแสง ต่อมาเมฆประสงค์จะทำการค้าลำพัง จึงเลิก
ทำกิจการค้าร่วมกับสิ่ง สิ่งมีความจำเป็นต้องใช้เงินที่จะขยายกิจการของสิ่ง จึงมากู้เงินเมฆ
ชู รายละเอียด 10,000 บาท ในนามของแสงพาณิชย์ เมฆใหญ่เพราะเห็นว่าสิ่งเป็นคนไม่เหลวไหล
ส่วนชูใหญ่เพราะเห็นหลักทรัพย์ของแสงมั่นคงดี ภายหลังสิ่งไม่ชำระหนี้เงินกู้ตามกำหนด เมฆและชู
จึงฟ้องแสงให้รับผิดชอบใช้เงิน เมฆและชูใดหรือไม่

แนวคำตอบ การที่แสงยอมให้สิ่งทำการค้าโดยยอมให้ชื่อของแสง ถือได้ว่าแสงยอมให้สิ่ง
เช็คตัวเองแสดงออกเป็นตัวแทนในกิจการค้า แสงต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต
เหมือนว่าสิ่งเป็นตัวแทนของตน ตามมาตรา 821

แต่การที่สิ่งกู้เงินเมฆ เมฆซึ่งเป็นบุคคลภายนอกถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวของสิ่ง
โดยสิ่งให้ชื่อรานของตนรวมเท่านั้น เพราะเมฆไม่เคยทำกิจการกับสิ่ง โดยใช้ชื่อรานของแสง
มาก่อน และที่ใหญ่เพราะเชื่อต่อสิ่งเท่านั้น ถือเอาสิ่งเท่านั้นเป็นผู้รับผิดชอบโดยมิได้หลงว่าสิ่ง
เป็นตัวแทนของแสง แสงไม่ต้องรับผิดชอบเมฆ

ส่วนที่สิ่งกู้เงินชู ชูไม่รู้วาลูกเงินไปเป็นส่วนตัว ชูเข้าใจว่าสิ่งกู้เงินแทนแสง
เพราะสิ่งให้ชื่อรานของแสงจึงได้พิจารณาหลักทรัพย์ของแสง ชูเป็นบุคคลภายนอกผู้สุจริต แสงต้อง
รับผิดชอบใช้เงินแก่ชู

9. คำถาม นายตอกอ้างว่าเป็นตัวแทนของนายเฮง สั่งซื้อสินค้าจากนางชูในปี 2520 ซึ่งนางชู
ได้ส่งสินค้าให้นายเฮงและรับเงินค่าสินค้าไปแล้ว ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 นายตอกสั่งซื้อสินค้าจาก
นางชูโดยอ้างว่าเป็นตัวแทนของนายเฮงอีก นางชูส่งสินค้ามาให้นายเฮง นายเฮงไม่ยอมรับสินค้า
และไม่ยอมชำระราคา โดยอ้างว่าไม่ได้สั่ง ดังนั้น ถาหากเป็นศาลจะพิพากษาอย่างไร

(ภาค 1 ปีการศึกษา 2521)

แนวคำตอบ การที่นายเฮงรับเอาสินค้าจากนางชูและชำระราคาสินค้าให้นางชูไปในปี 2520 นั้นถือได้ว่านายเฮงยอมรับว่านายตอกเป็นตัวแทนของนายเฮง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง นายเฮงเข็ดนายตอกออกแสดงเป็นตัวแทน หรือยอมให้นายตอกเข็ดตัวเองออกแสดงเป็นตัวแทน ของนายเฮง ดังนั้นนายเฮงจะปฏิเสธไม่ยอมรับสินค้าและชำระราคาสินค้า ซึ่งนายตอกส่งในปี 2521 ไม่ได้ (มาตรา 821 และนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1200/2520)

10. คำถาม บริษัทจำเลยเคยกู้เงินจากรัฐฯ เมื่อเงินไม่พอใช้ โดยมากบริษัทจำเลยเคย ให้นำยฉรงค์ไปทำการติดต่อกับเจ้าของเงินและรับเงินมา โจทก์เคยให้บริษัทจำเลยกู้เงินหลาย ครั้ง สัญญาบางฉบับผู้จัดการลงนามเอง บางฉบับนายฉรงค์ลงนาม เมื่อผู้จัดการไม่อยู่ ถัดนี้ นายฉรงค์ทำสัญญาเงินโจทก์มา 5,000 บาท และในเวลานั้นผู้จัดการไม่อยู่ บริษัทจำเลยจะต้อง รับผิดชอบในสัญญาเงินที่นายฉรงค์ลงนามหรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาค 1 ปีการศึกษา 2515 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

แนวคำตอบ กรณีตามอุทหาธรณ์ เป็นเรื่องที่บริษัทจำเลยเข็ดนายฉรงค์เป็นตัวแทนของตนตาม ความหมายในมาตรา 821 ดังจะเห็นได้จากการที่บริษัทจำเลยเคยใช้ให้นำยฉรงค์ไปทำการ ติดต่อกับเจ้าของเงินและรับเอาเงินมาและทั้งในการที่บริษัทจำเลยกู้เงินโจทก์มานั้น สัญญาบาง ฉบับผู้จัดการของบริษัทลงนามเองบาง บางฉบับเมื่อผู้จัดการไม่อยู่ นายฉรงค์ลงนามเองบาง กรณี เช่นนี้ จึงเป็นการที่บริษัทจำเลยแสดงออกต่อโจทก์ว่าเป็นบุคคลภายนอกผู้เข้าทำการติดต่อกับโดย สัจจริต ทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจผิด คิดว่านายฉรงค์เป็นตัวแทนของบริษัทในการไปทำสัญญาเงิน จากโจทก์ ดังนั้นเมื่อปรากฏว่านายฉรงค์ไปทำสัญญาเงินโจทก์มา 5,000 บาท บริษัทจำเลยจึง ต้องรับผิดชอบในสัญญาที่นายฉรงค์ได้ลงนามไว้จนกว่าตามหลักกฎหมายข้างตน (ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1630/2509)

มาตรา 822 "ถ้าตัวแทนทำการอันใดเกินอำนาจตัวแทน แต่ในทางปฏิบัติของตัวการ ทำให้บุคคลภายนอกมีมูลเหตุอันสมควรจะเชื่อว่าการนั้นอยู่ภายในขอบอำนาจไซ้ ท่านให้ใช้บทบัญญัติตามมาตรา ก่อนนี้เป็นบังคับแล้วแต่กรณี"

ถ้าตัวแทนทำการเกินอำนาจ การนั้นไม่ผูกพันตัวการโดยตัวแทนต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก โดยลำพังตามมาตรา 823 และตัวแทนยังต้องรับผิดชอบตัวการ หากตัวการได้รับความเสียหาย ตามมาตรา 812

มาตรา 822 เป็นบทบัญญัติความรับผิดชอบของตัวการต่อบุคคลภายนอกในกรณีที่ตัวแทนทำกิจการเกินอำนาจ แต่ในทางปฏิบัติของตัวการทำให้บุคคลภายนอกมีมูลเหตุอันสมควรเชื่อว่าการนั้นอยู่ภายในขอบอำนาจ ตัวการต้องรับผิดชอบตามมาตรา 821 ถือได้เสมือนว่าการกระทำอยู่ภายในขอบอำนาจ ส่วนตัวแทนหลุดพ้นความรับผิดชอบไป

ตัวการจะรับผิดชอบเมื่อทางปฏิบัติของตัวการทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจโดยสุจริตว่าการนั้นอยู่ในขอบอำนาจ ถ้าไม่มีทางปฏิบัติของตัวการที่จะทำให้บุคคลภายนอกเข้าใจผิด หรือมีทางปฏิบัติแก่บุคคลภายนอกรู้ว่าตัวแทนทำการเกินอำนาจตัวการไม่ต้องรับผิดชอบ

ทางปฏิบัติของตัวการพอจะแบ่งได้ 2 ประการ

1. ทางปฏิบัติเกี่ยวกับการมอบหมายโดยตรง เช่น เซ็นชื่อโดยไม่ได้กรอกข้อความในใบมอบอำนาจให้ทำกิจการอย่างหนึ่ง แต่ตัวแทนไปทำอีกอย่างหนึ่งเช่นนี้ตัวการต้องผูกพันรับผิดชอบจะปฏิเสธหรือฟ้องเพิกถอนไม่ได้ เพราะบุคคลภายนอกไม่มีทางรู้ได้เป็นการผิดความประสงค์ตัวการ (คู่มือพิพากษานิติภาคที่ 491/2492, 580/2507, 750/2509)

2. ทางปฏิบัติที่เคยทำกันมาก่อนมอบหมาย เช่น คิมเคยให้คอมไปขอยืมเงินและนำไปคืนต่อเป็นประจำ แต่ภายหลังคอมไปขอยืมโดยอ้างชื่อคิมเป็นตน ซึ่งทางปฏิบัติที่เคยทำกันมาทำให้บุคคลภายนอกมีมูลเหตุสมควรเชื่อว่าการนั้นอยู่ภายในขอบอำนาจของตัวแทนตามมาตรา 822 ดังนั้น คิมต้องผูกพันตามมาตรา 820

คู่คำพิพากษาฎีกาที่ 1248/2493, 630/2500 ซึ่งทางปฏิบัติของตัวการนั้น
รวมทั้งการละเว้นที่จะปฏิบัติด้วย

ข้อสังเกต

ที่ว่าทำเกินขอบอำนาจ ก็ต้องพิจารณาว่าตัวการมอบอำนาจให้ทำเพื่อชงใต
ขอบอำนาจของตัวการมีบัญญัติไว้ตามมาตรา 800, 801, 802, 804, 805, 807 และ 808
ซึ่งกล่าวมาแล้วในมาตรา 812

คำถามทายมาตรา

1. คำถาม นาย ก. เขียนชื่อในใบมอบฉันทะโดยไม่กรอกข้อความ แล้วนาย ข. ผู้รับมอบฉันทะไปกรอกข้อความโอนขายที่ดินของหม่อมพิศไปจากหม่อมหมาย ดังนี้ ถ้านาย ก. ผู้รับโอนไว้โดยสุจริต นาย ก. จะนำความมาฟ้องร้องยังศาล ขอให้เพิกถอนค้ำกล่าวใดหรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาค 2 ปีการศึกษา 2517), (ภาคฤดูร้อนปีการศึกษา 2521)

แนวคำตอบ ป.พ.พ.มาตรา 822 เป็นกฎหมายปิดปากตัวการมิให้ต่อสู้คดีภายนอกผู้สุจริต เช่นเดียวกับมาตรา 821 เพียงแต่มตรา 821 เป็นกรณีเชื่อบุคคลอื่นให้ทำการแทนตน หรือปล่อยให้คนอื่นเชื่ตัวเขาเองเป็นตัวแทนของตน โดยที่ตัวการมิได้มอบหมายให้ทำการแทนตนเลย แต่มตรา 822 เป็นกรณีที่ตั้งให้เป็นตัวแทนแห่งตน แต่ตัวแทนมิได้กระทำการตามที่มอบหมายหรือทำตามที่มอบหมายแต่เกินอำนาจ ตัวการต้องรับผิดชอบคดีภายนอก ถ้าการกระทำของตัวการนั้นมีมูลเหตุอันสมควรจะให้ออกคดีภายนอกเชื่อว่าการกระทำของตัวแทนนั้นอยู่ในขอบอำนาจที่ตัวการได้มอบหมายไว้

กรณีตามอุทธรณ์จะเห็นได้ว่า นาย ก. ตัวการได้ลงชื่อในใบมอบฉันทะ แต่ให้นาย ข. ตัวแทนกรอกข้อความเอาเอง การกระทำของนาย ก. ตัวการ เช่นนี้ย่อมยังผลให้นาย ก. บุคคลภายนอกเชื่อว่า นาย ก. ตัวการได้มอบหมายให้นาย ข. ตัวแทน คำเนนการตั้งที่เขียนไว้ในหนังสือมอบอำนาจนั้น เพราะโดยปกติบุคคลภายนอกก็มักจะพิจารณาจากชื่อของหม่อมฉันทะเท่านั้น เนื่องจากกฎหมายมิได้บังคับไว้ว่า ข้อความในเอกสารจะต้องเขียนด้วยลายมือคนที่ทำเอกสาร (ป.พ.พ.มาตรา 9 วรรคแรก) ฉะนั้นเมื่อตัวการไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าบุคคลภายนอกผู้สุจริตเช่นนี้ นาย ก. ตัวการ ก็ผู้ลงชื่อในใบมอบฉันทะก็ควรจะต้องถูกปิดปากมิให้โต้เถียงนาย ก. บุคคลภายนอก โดยจะนำความมาฟ้องร้องขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการโอนนั้นไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 491/2492)

2. คำถาม นาย ก. ออกเช็คแทนนาย ข. โดยไม่ใคร่ระบุว่าทำการแทนนาย ข. ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่า พฤติการณ์หรืออาการความประพฤติกหรือการปฏิบัติของนาย ข. ทำให้บุคคลภายนอกมีมูลอันสมควรเชื่อหรือสันนิษฐานได้ว่า นาย ก. มีอำนาจออกเช็คแทนนาย ข. โดยอย่างหนึ่ง กับไม่มีพฤติการณ์ดังกล่าวของนาย ข. อีกอย่างหนึ่ง ดังนี้ นาย ก. จะต้องรับผิดชอบเช็คต่อบุคคลภายนอกในกรณีใด หรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2518)

แนวคำตอบ ป.พ.พ.มาตรา 900 วรรคแรกบัญญัติไว้ว่า "บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงินยอมที่จะรับผิดชอบเมื่อความในตั๋วเงินนั้น และมาตรา 901 บัญญัติว่า "ถ้าบุคคลใดลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงิน และมีใครเขียนแกลงว่าทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่งไซ้ ท่านว่า บุคคลนั้นยอมเป็นผู้รับผิดชอบความในตั๋วเงินนั้น"

เนื่องจากเช็คเป็นตั๋วเงิน (ป.พ.พ.มาตรา 898) จึงอยู่ในบังคับของ ป.พ.พ.มาตรา 900 และ 901 ดังกล่าวด้วย

เพราะฉะนั้น ว่าโดยหลักแล้ว ผู้ที่ออกเช็คแทนผู้อื่นโดยไม่ได้เขียนแกลงว่า ออกเช็คแทนผู้ใด ผู้ที่ออกเช็คนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อความในเช็คต่อบุคคลภายนอก แต่ก็มีข้อยกเว้นว่า แม้จะออกเช็คโดยไม่ใคร่ระบุว่า ออกแทนผู้ใด ผู้ที่ออกเช็คไม่ต้องรับผิดชอบเข้าแก่คดีทั้งที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตั๋วแทน มาตรา 821 และมาตรา 822

เพราะฉะนั้น ตามอนุหากรณีแรก จึงวินิจฉัยได้ว่า การที่ นาย ก. ออกเช็คแทนนาย ข. แม้ไม่ใคร่ระบุว่าทำแทนนาย ข. นาย ก. ก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะการประพฤติกปฏิบัติของนาย ข. ทำให้บุคคลภายนอกมีมูลอันสมควรเชื่อว่าการออกเช็คนั้นอยู่ในอำนาจของนาย ก. จึงเข้าข้อยกเว้นดังกล่าว ซึ่งจึงผลให้ นาย ข. ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก หาใช่ นาย ก. ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 630/2500, 715/2500)

ส่วนกรณีหลัง ไม่ปรากฏพฤติการณ์ของ นาย ข. ว่าได้กระทำให้บุคคลภายนอกมีมูลอันสมควรเชื่อว่า นาย ก. มีอำนาจออกเช็คแทนตนโดยังใด จึงไม่อาจนำหลักเกณฑ์

ป.พ.พ.มาตรา 821,822 มาอ้างเพื่อเป็นข้อยกเว้นให้คนไม่คงรับผิดชอบ นาย ก. จึงต้องรับผิดชอบ ตามเช็คต่อบุคคลภายนอก ดังที่บัญญัติไว้ เป็นหลักทั่วไปใน ป.พ.พ.มาตรา 900 วรรคแรก และ 901 นั้นเอง

3. คำถาม นายชาวลงลายมีชื่อในแบบพิมพ์หนังสือมอบอำนาจของกรมที่ดินมอบให้นายนำเงิน น้องชายไว้โดยไม่กรอกข้อความเพื่อให้นายนำเงินไปทำการขอกู้ใบแทนโฉนดที่ดิน เนื่องจากโฉนดเดิมชำรุดมาก แตนายนำเงินกลับนำใบมอบอำนาจนั้นไปกรอกข้อความว่าเป็นว่า นายชาวมอบอำนาจให้จำนอง แลวนำที่ดินตามโฉนดนั้นไปจดทะเบียนจำนองนางดินไว้ เป็นเงิน สองแสนบาท นางดินรับจำนองไว้โดยสุจริต ทั้งนี้ นายชาวมอบอำนาจนั้นตามสัญญาจำนองที่ นายนำเงินทำไปเกินอำนาจนั้นหรือไม่ (ภาค 1 ปีการศึกษา 2519)

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 821,822

กรณีตามอุทธรณ์จะเห็นได้ว่า ทางปฏิบัติทางนายชาวนำเงินทำให้นางดินบุคคลภายนอก ผู้สุจริตมีมูลเหตุอันสมควรจะเชื่อว่า การจำนองที่ดินของนายชาวนำเงินเป็นการทำการเกินอำนาจ นั้น เป็นการกระทำภายในขอบอำนาจของนายนำเงินตัวแทน นายชาวนำเงินจึงต้องผูกพันตาม สัญญาจำนองนั้น ตาม ป.พ.พ.มาตรา 822 ดังกล่าว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 491/2492 และ 580/2509) (ดูคำตอบข้อ 1.)

4. คำถาม นายสวัสดิ์เซ็นชื่อในแบบฟอร์มหนังสือมอบอำนาจของกรมที่ดินโดยไม่กรอกข้อความ มอบให้นายเสมา น้องชายของตนไปพร้อมด้วยโฉนดที่ดิน เพื่อให้นายเสมาไปจัดการขอกู้ใบแทน โฉนดใหม่ เพราะโฉนดเก่าชำรุดมาก นายเสมาได้รับมอบอำนาจและโฉนดจากพี่ชายมาแล้ว เกิดไม่เชื่อ ใช้ใบมอบอำนาจนั้นไปกรอกข้อความว่า นายสวัสดิ์มอบให้นำที่ดินไปจำนองเป็นประกัน การเบิกเงินเกินบัญชีของนายเสมาจากธนาคารได้ในวงเงิน 500,000 บาท ธนาคารหลงเชื่อ โดยสุจริตว่า นายเสมาได้รับมอบอำนาจมาโดยถูกต้องจึงยอมรับจำนองไว้และจ่ายเงินเกินบัญชี ให้นายเสมาไป 500,000 บาท ต่อมาภายหลังนายสวัสดิ์ทราบความว่าวาถูกน้องชายต้ม จึง

รองนายกรัฐมนตรีและนายเสมาเป็นจำเลย ขอให้ศาลสั่งเพิกถอนการจำนองรายนั้นเสีย เพราะนายเสมาทำการจำนองไปโดยปราศจากอำนาจ ทั้งนี้ ให้ท่านวินิจฉัยว่าศาลจะสั่งเพิกถอนการจำนองนั้นได้หรือไม่

แนวคำตอบ ตามแนวคำตอบ ข้อ 1.

มาตรา 823 "ถ้าตัวแทนกระทำการอันใดหนึ่งโดยปราศจากอำนาจก็ดี หรือทำนอกเหนือ
ขอบอำนาจก็ดี ท่านว่ายอมไม่ผูกพันตัวการ เว้นแต่ตัวการจะให้สัตยาบันแก่การนั้น"

ถ้าตัวการไม่ให้สัตยาบัน ท่านว่าตัวแทนจะต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอกโดยลำพัง
ตนเอง เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลภายนอกนั้นใคร่รู้หรือว่าตนทำการโดยปราศจากอำนาจหรือ
ทำนอกเหนือขอบอำนาจ

ในมาตรานี้ เป็นเรื่องของการเป็นตัวแทนโดยการใช้สัตยาบันความเป็นตัวแทน
โดยการใช้สัตยาบันนี้ อาจเกิดขึ้นโดย

(1) ตัวการและตัวแทนมีความสัมพันธ์กันอยู่แล้ว แต่ตัวแทนทำกิจการไปโดย
ปราศจากอำนาจหรือนอกเหนือขอบอำนาจที่ใคร่รับมอบหมายมา ซึ่งกิจการนั้นไม่ใช่กิจการของ
ตัวการ แต่เมื่อตัวการทราบและให้คำรับรองในภายหลัง การกระทำนั้นถือว่าเป็นกิจการของ
ตัวการ และถือว่าสมบูรณ์มาตั้งแต่ต้น

(2) ตัวการและตัวแทนไม่มีความสัมพันธ์กันมาก่อนเลย เมื่อคนหนึ่งกระทำการ
แทนลงไป เจ้าของกิจการนั้นเข้ารับรองหรือถือเอาประโยชน์ในกิจการนั้นในภายหลัง ผู้ทำ
กิจการแทนไปนั้นอยู่ในฐานะตัวแทนมาตั้งแต่ต้น และเจ้าของกิจการเป็นตัวการ

การใช้สัตยาบัน คือการที่บุคคลหนึ่งรับรองหรือถือเอาประโยชน์ในภายหลัง
กิจการหรือการกระทำของอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีเจตนาและประสงค์ออกให้บุคคลอื่นเห็นพ้องสมการ
ว่าการกระทำกิจการนั้นให้แทน ทั้งนี้ไม่ว่าบุคคลทั้งสองจะเคยมีสัมพันธ์ในฐานะตัวการตัวแทนกัน
มาก่อน แล้วตัวแทนไปกระทำการนั้นนอกเหนืออำนาจ หรือไม่เคยมีความสัมพันธ์ดังกล่าวกัน
มาก่อนเลยก็ตาม การรับรองหรือถือเอาประโยชน์ในภายหลังเช่นนี้ มีผลเสมือนหนึ่งว่ากิจการนั้น
ผู้กระทำนั้นใคร่รับมอบหมายให้กระทำแทนมาแต่ต้น

1. ตัวการและตัวแทนมีความสัมพันธ์กันอยู่แล้ว แต่ทำการโดยปราศจาก
อำนาจหรือนอกเหนือขอบอำนาจ

อำนาจของตัวแทนผู้พิมพ์ปฏิทินมาตรา 800,801,802,804,805,

807 และ 808

ทำนอกเหนือขอบอำนาจ หรือปราศจากอำนาจ เช่น นายปราโมทย์ มอบให้ นายชัชชาติเป็นตัวแทนไปซื้อเหล้า 1 ลัง นายชัชชาติไปซื้อมาให้ 2 ลัง ทั้งนี้ เมื่อนายปราโมทย์ รับรองรับเอาเหล้าไว้หนึ่ง 2 ลัง นายปราโมทย์ยอมตกลงผูกพันตามกฎหมาย และถือว่าการซื้อเหล้าลึงที่ 2 นั้น นายชัชชาติได้ทำในฐานะตัวแทนมาแต่คน คู่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 451-452/2509, 946/2509

2. กิจการไม่ใคร่ชอบอำนาจก่อนเลข ตัวอย่างเช่น น้อตไปซื้อเป็นจากบริษัทหนึ่ง โดยอ้างว่าซื้อแทนโบต บริษัทหนึ่งตกลงขายให้ในราคา 5,000 บาท ซึ่งความจริง โบตไม่เกษมชอบอำนาจน้อตไปซื้อเลข แต่เมื่อทราบวาน้อตไปจัดการซื้อเช่นนั้น โบตได้ไปจัดการรับรองและจ่ายเงินค่าเป็นใหญ่บริษัทหนึ่งแล้ว รับป็นนั้นมา ทั้งนี้เรียกว่าเป็นการให้สัตยาบันแก่การกระทำของน้อต คือเสมือนว่ากิจการที่น้อตทำไปแล้วนั้น ใครรับมอบอำนาจจากโบตมาแต่แรก

3. การใบบางที่จะให้สัตยาบันได้

โดยหลักทั่วไปกิจการหรือการกระทำทุกอย่างที่ตัวการสามารถทำได้เองตามกฎหมาย และซึ่งอาจตั้งตัวแทนให้ทำการแทนได้ ไม่ว่าจะเป็นกิจการหรือการกระทำอันใดอันหนึ่งหรือเป็นกิจการต่อเนื่องกันไปและแม้การนั้นจะไม่ชอบด้วยกฎหมายก็อาจให้สัตยาบันได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้ เว้นแต่การนั้นเป็นโมฆะมาแต่คน ซึ่งยอมไม่อาจให้สัตยาบันได้ตามมาตรา 134 ป.พ.พ. หรือการนั้นมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่ากระทำไม่ได้ ซึ่งยอมให้สัตยาบันไม่ได้เช่นนั้น คู่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 723 - 724/2502

4. ใครให้สัตยาบันใบบาง ผู้ซึ่งจะมีอำนาจให้สัตยาบันการกระทำที่บุคคลอื่นได้กระทำไป โคตรจะให้มีผลเสมือนเป็นการกระทำของตนเอง และผูกพันตามกฎหมายนั้นจะต้องมีหลักดังต่อไปนี้ คือ.-

- ก. เป็นผู้ซึ่งถูกบุคคลอื่นอ้างว่าทำกิจการแทน
- ข. เป็นผู้ซึ่งมีตัวตนและสามารถหาตัวไต่ถามนอน
- ค. เป็นผู้ซึ่งสามารถทำกิจการนั้นไต่ถามตนเองตามกฎหมาย

ก. เป็นผู้ซึ่งถูกบุคคลอื่นอ้างว่าทำกิจการแทน ผู้ให้สัตยาบันจะต้องเป็นผู้ที่ถูกอ้างว่าทำกิจการแทน เช่น กวางเงาทำสัญญาโดยอ้างว่าทำแทนภรรยา เช่นนี้ภรรยาผู้ถูกอ้างแทนจะให้สัตยาบันต่อการกระทำของกวางเงา จะมาให้สัตยาบันการกระทำของกวางเงาไม่ได้ เพราะไม่ใช่ผู้ที่กวางเงาอ้าง

ข. เป็นผู้ซึ่งมีตัวตนและสามารถหาตัวไต่ถามนอน บุคคลผู้ถูกกล่าวอ้างต้องมีตัวตนอยู่แน่นอนตามมาตรา 140 คือมีตัวตนจริง ๆ และหาตัวไต่ถามไม่ว่าจะรู้จักกับตัวแทนนั้นมากหรือน้อย หากไม่มีตัวตนแน่นอน หากไม่มีตัวการ ตัวแทนย่อมต้องรับผิดชอบทุกกลภายในคดีตามลำพัง ตาม ป.พ.พ. 823 วรรคสอง เพราะความเป็นตัวแทนไม่ได้เกิดขึ้น เช่น นายลิ่งอ้างว่าทำสัญญาแทน นายคาง แต่ปรากฏว่าขณะอ้างนั้นนายคางตายไปหลายวันแล้ว เช่นนี้นายคางจะมาให้สัตยาบันยอมเป็นไปไม่ได้

มีข้อยกเว้นของกฎหมายในกรณีที่ให้สัตยาบันไต่ถามไม่มีตัวตนและขณะทำการ ก็คือการให้สัตยาบันในการประชุมตั้งบริษัท ตามมาตรา 110๘(๒)

ค. เป็นผู้ซึ่งสามารถทำกิจการนั้นไต่ถามตนเอง ผู้ให้สัตยาบันไต่ถามจะต้องมีความสามารถที่จะทำกิจการไต่ถามตามกฎหมายไต่ถามตนเอง เช่นเดียวกับหลักของการเป็นตัวการนั้น ผู้เป็นตัวการต้องมีความสามารถที่จะทำกิจการนั้นเองไต่ถาม ถ้าสามารถตั้งตัวแทนไต่ถาม

เช่น นายวิโรจน์อ้างว่าซื้อรถยนต์แทนวิม ซึ่งเป็นผู้เช่า ผู้เช่าไม่มีความสามารถจะซื้อรถยนต์ไต่ถามเองไต่ถามตามกฎหมาย ดังนั้นวิมก็ไม่อาจให้สัตยาบันต่อการที่วิโรจน์ซื้อรถยนต์นั้นไต่ถาม

5. วิธีให้สัตยาบัน อาจกระทำไ้ 2 วิธี คือ

(ก) การให้สัตยาบันโดยตรง

(ข) การให้สัตยาบันโดยปริยาย

ก. การให้สัตยาบันโดยตรง คือการแสดงเจตนาต่อบุคคลภายนอกอย่างแจ่มชัดว่าตนยินยอมและรับเอาผลภาระนั้นที่ตัวแทนกระทำไปแล้ว ไม่ว่าจะควรวางหรือลายลักษณ์อักษรอย่างหนึ่ง

การแสดงเจตนาให้สัตยาบัน กฎหมายไม่บังคับรูปแบบไว้ จึงอาจใช้ควรวางเสมอ แม้กิจการที่จะให้สัตยาบันนั้นกฎหมายบังคับไว้ว่าให้ทำหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 795/2495 วินิจฉัยว่า การให้สัตยาบันการกระทำของตัวแทน ตามมาตรา 823 หากจำเป็นต้องทำเป็นหนังสือไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3337/2522 ผู้จำนองย้ายไปรับราชการต่างจังหวัด หนายความของเจ้าหนี้ส่งหนังสือแจ้งการบังคับจำนองไปยังผู้จำนองตามภูมิลำเนาในกรุงเทพฯ มีผู้ลงชื่อรับแทน เวลา มากรุงเทพฯ ทุกครั้งผู้จำนองพักที่ภูมิลำเนาซึ่งครอบครัวมิได้ย้ายไปที่อื่น ทั้งได้ว่าผู้จำนองได้ทราบคำบอกกล่าวแล้ว แม้ไม่มีหนังสือมอบอำนาจให้หนายความทำหนังสือบอกกล่าวผู้รับจำนองให้สัตยาบันตามมาตรา 823 แล้ว การบอกกล่าวบังคับจำนองจึงชอบแล้ว

ข. การให้สัตยาบันโดยปริยาย อาจถือเอาได้จากกริยาหรือความประพฤติกของผู้ถูกอ้าง เช่น เขารับเอาผลประโยชน์ขึ้นเป็นตน นอกจากนั้น กฎหมายกำหนดพฤติการณ์บางอย่างไว้ตามมาตรา 142 ไม่ว่าจะต้องมีการแสดงเจตนาต่อผู้กรณีฝ่ายหนึ่งก็ถือการนั้นไม่โต้แย้งก็เป็นการใช้สัตยาบัน

- (1) ได้มีการชำระหนี้แล้วโดยสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วน
- (2) ได้มีการเรียกทวงให้ชำระหนี้แล้ว
- (3) ได้มีการแปลงหนี้ใหม่
- (4) ได้มีการวางประกันเพื่อหนี้นั้น

(5) ใดมีการโอนสิทธิหรือความผิดอันเกิดจากโมฆกรรมนั้นสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๖๓/๒๕๖๓ หรือรับเอาผลแห่งสัญญาที่ตัวแทนทำไป ใดแก่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1748/2498

6. ผลของการให้สัตยาบัน

การให้สัตยาบันที่สมบูรณ์ มีผลเสมือนได้มีการมอบอำนาจให้เป็นผู้เป็นตัวแทนนั้นทำกิจการนั้นมาแต่ต้น แต่การให้สัตยาบันของตัวการตามมาตรา 823 นี้ ทำให้สัญญาระหว่างตัวแทนทำกับบุคคลภายนอกโดยปราศจากอำนาจหรือนอกเหนือขอบอำนาจผูกพันตัวการเท่านั้น ตัวแทนบุคคลนั้นมีความรับผิดชอบบุคคลภายนอกไปตามมาตรา 823 แต่ความรับผิดชอบระหว่างตัวการกับตัวแทนยังคงมีอยู่ เพราะมีคำพิพากษาว่า การให้สัตยาบันเป็นผลในกรณีนั้นเป็นการกระทำภายในขอบอำนาจ ดังนั้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ตัวการ ตัวแทนต้องรับผิดชอบตามมาตรา 812 และตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1611/2512 (ประชุมใหญ่)

ข้อยกเว้นของการให้สัตยาบันไม่ให้เกิดผลดังนี้ คือ

- ก. ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกที่เขามีอยู่แล้ว
- ข. ไม่ทำให้ผู้ให้สัตยาบันเกิดมีอำนาจฟ้องร้องการผิดสัญญาใด ๆ ที่เกิดขึ้นก่อน

การให้สัตยาบัน

ก. ไม่ทำให้ผู้ซึ่งอาจว่าเป็นตัวแทนมีอำนาจใหม่เกิดขึ้น เนื่องจากการให้สัตยาบัน เช่น นาย ก. อาจว่าชื่อโทรทัศน์ แทน ข. ต่อมา ข. โค้ชราบและให้สัตยาบันเช่นนี้ไม่ทำให้ นาย ก. มีสิทธิเพิ่มขึ้น โดยการนำไปเปลี่ยนเป็นโทรทัศน์สี

7. ตัวการไม่ในสัตยาบัน ตัวแทนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ตัวการไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าวุฒิบาศที่ผู้แทนได้กระทำ บุคคลภายนอกรู้ว่าตัวแทนทำการเกินอำนาจแล้วยังติดต่อด้วย ตัวแทนไม่ต้องรับผิดชอบเช่นกัน ในมาตรานี้ เป็นกรณีที่บุคคลภายนอกไม่อาจจะอ้างถึงทางปฏิบัติ

ของตัวการได้ การนั้นจึงไม่ผูกพันตัวการ บุคคลภายนอกจะสุจริตอย่างไรไม่ทีไรเพราะหนึ่ง
เพราะความสุจริตของบุคคลภายนอกไม่มีผลคุ้มครองบุคคลภายนอกได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่
451-452/2509, 946/2509, 570/2487, 1256/2491, 1724/2513

ข้อสังเกต

(1) ในมาตรานี้ใช้คำว่า "ผูกพัน" มีความหมายว่าผูกพันสองฝ่าย คือตัวการ
และบุคคลภายนอก ไม่เหมือนกับในมาตรา 821 ซึ่งใช้คำว่า "รับผิดชอบ" ซึ่งความหมายว่า
ตัวการต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกฝ่ายเดียวเท่านั้น ฉะนั้นตามมาตรานี้ เมื่อตัวการให้สัตยาบัน
แล้ว การนั้นย่อมผูกพันตัวการและบุคคลภายนอก ซึ่งทั้งสองฝ่ายย่อมต้องฟ้องร้องบังคับกันได้

(2) โฆษกกรมนี้ให้สัตยาบันไม่ได้ ตามมาตรา 134 ถ้าตัวแทนฟ้องคดีโดย
ไม่ได้รับมอบอำนาจจากตัวการเลย หรือไม่ได้รับมอบอำนาจทั่วไป แม้ตัวการจะให้สัตยาบัน
ก็ไม่ทำให้ฟ้องที่เสียไปแล้วแต่แรกกลับคืนได้ ถือเป็นโฆษกกรมนี้ให้สัตยาบันไม่ได้
คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1780/2493, 823/2496, 824/2496

(3) การให้สัตยาบันต้องกระทำโดยสุจริต เพราะเป็นการใช้สิทธิประการหนึ่ง

คำถามทายมาตรา

1. คำถาม การให้สัตยาบันในกฎหมายลักษณะตัวการ ตัวแทนคืออะไร ใครบ้างที่สามารถให้สัตยาบันได้ อธิบาย

แนวคำตอบ การให้สัตยาบัน คือการที่บุคคลหนึ่งรับรองหรือถือเอาประโยชน์ในภายหลัง จากทำกิจการหรือการกระทำที่บุคคลหนึ่งซึ่งได้แสดงออกว่าการกระทำนั้นให้แทน ไม่ว่า บุคคลทั้งสองนั้นจะมีความสัมพันธ์ในฐานะตัวการตัวแทนกันมาก่อนหรือไม่ การรับรองหรือ ถือเอาประโยชน์ในภายหลัง เช่นนี้ มีผลเสมือนว่ากิจการนั้นผู้กระทำได้รับมอบหมายให้ กระทำการนั้นแทนมาแต่ต้น

ผู้ที่สามารถให้สัตยาบันได้ต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้ซึ่งถูกบุคคลอื่นอ้างว่าทำกิจการแทน
- (2) เป็นผู้ซึ่งมีตัวตนอยู่ และสามารถหาตัวได้แน่นอน
- (3) เป็นผู้ซึ่งสามารถทำกิจการนั้นได้ด้วยตนเองตามกฎหมาย

2. คำถาม การที่ตัวการจะให้สัตยาบันการกระทำของตัวแทนนั้น มีกฎหมายบังคับให้ทำ เป็นหนังสือ มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างไรหรือไม่

แนวคำตอบ การให้สัตยาบันการกระทำของตัวแทน ไม่มีกฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือ หรือมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างไร เพียงแต่มีข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งที่แสดงว่าตัวการได้ยอมรับเอาซึ่งการกระทำที่ตัวแทนได้ทำแทนไป ก็มีผลเป็นการให้สัตยาบันแล้ว เช่น ก. ตกลงเข้า บ้านจาก ข. ซึ่งเป็นบุตรเจ้าของบ้าน ถึงเดือน ก. นำคาน้ำไปชำระ เจ้าของบ้านก็ยอมรับคาน้ำเข้า ไว้โดยดี ทั้งนี้ถือได้ว่า เจ้าของบ้านได้ให้สัตยาบันการเข้านั้นแล้ว (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 795/2495)

3. คำถาม นายแดงมาบอกขายรถยนต์ให้นายดำคันหนึ่ง โดยอ้างว่าเป็นตัวแทนนายขาว ความจริงรถคันนั้นเป็นของนายเขียวบุตรของนายขาว ซึ่งนายขาวชื่อให้ แต่นายเขียวไม่พอใจ เพราะซื้ไม่ถ่วงอยากจะได้ขายเสียเพื่อหาใหม่ แต่ไม่เจอบอกนายแดงเลย

ดังนั้น นายเขียวจะให้สัตยาบันการกระทำของนายแดง คือการขายรถยนต์ให้

นายคำโตหรือไม่ ให้อธิบาย

แนวคำตอบ กรณีตามอุทธรณ์ เป็นเรื่องที่ตัวแทนโดยการให้สัตยาบันตาม ป.พ.พ. มาตรา 823 ฉะนั้นการที่นายแดงบอกขายรถยนต์แก่นายคำโตโดยอ้างว่าเป็นตัวแทนของ นายขาว นายขาวจึงเป็นผู้ตกลงลาอย่างถึง นายเขียวจึงไม่อาจให้สัตยาบันในการขายรถ ของนายแดงแก่นายคำโต แม้วานายเขียวจะยังมีตัวตนอยู่ และเป็นผู้มีความสามารถตามกฎหมายอีกด้วย หากทำให้นายเขียวกลับกลายเป็นผู้ที่อาจให้สัตยาบันได้ไม่ เพราะตนมิได้เป็นผู้ที่นายแดงอ้างว่า กระทำการขายรถยนต์แทนตนอย่างใด

หมายเหตุ ข้อนี้ควรตอบ ผู้ที่ให้สัตยาบันได้ในข้อ 1 ค่าย

4. คำถาม ธนาคารบูรพาจ้างนายสนานเป็นผู้จัดการสาขา 1 โดยมีหนังสือแสดงถึงการ คำเนินการของผู้จัดการ รวมทั้งให้มีอำนาจให้คนอื่นกู้เงินได้ภายในวงเงินไม่เกิน 200,000 บาท นายสนานไปบริษัทก่อสร้างจำกัดกู้เงินธนาคารสาขา 1 ไป 300,000 บาท โดย กรรมการลงชื่อไม่ครบตามข้อบังคับ แต่บริษัทได้รับเงินไปใช้ในกิจการของบริษัทแล้ว ต่อมา นายสนานได้แจ้งให้สำนักงานใหญ่ธนาคารบูรพาทราบเรื่องนี้ สำนักงานใหญ่มิได้ทักท้วงเมื่อ หนึ่งถึงกำหนด สำนักงานใหญ่ทวงถามให้บริษัทก่อสร้างจำกัดชำระหนี้ บริษัทก่อสร้างจำกัด ไม่ชำระ สำนักงานใหญ่จะเรียกร้องให้ใครรับผิดชอบในหนี้รายนี้ได้บ้างหรือไม่

แนวคำตอบ กรณีตามอุทธรณ์ นายสนานเป็นตัวแทนรับมอบอำนาจทั่วไปของธนาคารบูรพา โดยเป็นผู้จัดการธนาคารสาขา 1 ซึ่งนายสนานมีอำนาจให้คนอื่นกู้เงินได้ภายในวงเงิน 200,000 บาท เท่านั้น กรณีที่นายสนานได้ให้บริษัทก่อสร้างกู้เงินไปถึง 300,000 บาท จึงเป็นกรณีที่ตัวแทนกระทำการเกินขอบอำนาจที่ได้รับ ดังนั้น นายสนานจึงต้องรับผิดชอบ ส่วนตัว ตาม ป.พ.พ.มาตรา 812

สำหรับบริษัทก่อสร้าง แม้ว่าในการกู้เงินรายนี้ กรรมการของบริษัทจะลงชื่อไม่ครบตามข้อบังคับของบริษัทก็ตาม โดยปกติแล้วการกู้เงินรายนี้ไม่ผูกพันบริษัท แต่อย่างไรก็ดี การที่บริษัทได้รับเงินกู้เงินไปใช้ในกิจการของบริษัทเท่าที่ว่าเป็นการให้สัตยาบันแก่การกระทำที่ไม่มีอำนาจของกรรมการแล้ว ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 419/2501 ดังนั้นบริษัทจึงต้องรับผิดชอบใช้หนี้รายนี้แก่ธนาคาร ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1167 ซึ่งกฎหมายในเรื่องตัวแทนโดยัญญัติไว้ในมาตรา 822 และมาตรา 823 ดังกล่าวข้างต้น

สรุป ธนาคารบูรพาจำกัดฟ้องบริษัทก่อสร้างจำกัด เรียกเงินที่บริษัทก่อสร้างกู้ไป 300,000 บาท คืนโต และนายสนานต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวด้วย ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 254/2522)

5. คำถาม นายมีเป็นตัวแทนนายมาเฉพาะให้ขายรถยนต์ นายมีอ้างคือนายเหลียงว่านายมาให้นายมีมาขายรถยนต์ 1 คันของนายมา ราคา 10,000 บาทอีกด้วย ซึ่งนายเหลียงทราบคือนายมีไม่มีอำนาจที่จะขายรถยนต์นั้นได้ แต่เชื่อว่านายมาคงจะยอมขายให้แน่ นายเหลียงจึงตกลงรับซื้อไว้และทำสัญญาเป็นหนังสือ ต่อมาภายหลังนายมาไม่ยอมให้สัตยาบันในการขายรถยนต์ ดังนั้น นายเหลียงจะต้องฟ้องเรียกรถยนต์หรือเรียกค่าเสียหายจากนายมาหรือนายมีได้หรือไม่เพียงใด

แนวคำตอบ ตามอุทธรณ์ เป็นกรณีที่ตัวแทนทำการโดยปราศจากอำนาจโดยคนภายนอกอยู่แล้ว ซึ่งตัวแทนและตัวการต้องรับผิดชอบนอกเพียงไรนั้น มี ป.พ.พ.มาตรา 823 บัญญัติไว้ ดังนั้นตามอุทธรณ์ นายมาได้ตั้งให้นายมีเป็นตัวแทนเฉพาะในการขายรถยนต์เท่านั้น การที่นายมีอ้างกับนายเหลียงว่านายมาให้นายมีมาขายรถยนต์นี้ นายมีได้ทำการโดยไม่มีอำนาจที่จะทำได้ ดังนั้นเมื่อนายมาซึ่งเป็นตัวการไม่ได้ให้สัตยาบันในการกระทำของนายมี สัญญาขายรถยนต์ที่นายมาได้ทำกับนายเหลียงก็ไม่ผูกพันนายมาแต่อย่างใด ส่วนนายมีต้องรับผิดชอบในสัญญานี้เป็นการส่วนตัว เนื่องจากนายมาไม่ได้ให้สัตยาบันในการที่ตนทำโดยปราศจากอำนาจนี้ แต่อย่างไรก็ตาม

การที่นายเหลืองทราบคืออยู่แล้วว่านายมีไม่มีอำนาจที่จะขายหุ้นเช่นนั้นได้ ก็ทำให้นายเหลือง
ไม่สามารถจะฟ้องร้องนายมีให้รับผิดชอบได้ตามมาตรา 823 วรรคสอง

สรุป นายเหลืองจะฟ้องเรียกหุ้นหรือเรียกค่าเสียหายจากนายมาหรือ
นายมีไม่ได้ เพราะนายมีเอาหุ้นมาขายโดยไม่มีอำนาจและนายเหลืองก็ทราบอยู่แล้ว
อีกทั้งนายมีก็ไม่ได้ออกใบสำคัญรับซื้อ

7. คำถาม ก.จ้าง ข.รับเหมาก่อสร้างตึกแถว และมอบอำนาจให้ ช. เป็นโจทก์ฟ้อง
ขับไล่ผู้เช่าที่ซึ่งไม่ใคร่รีบร้อนออกไปจากสถานที่ก่อสร้าง ช. ไปทำความตกลงให้กาชน
ยายแก่ผู้เช่า ผู้เช่าจึงรีบร้อนออกไปจากสถานที่ก่อสร้าง ช. ไปทำความตกลงให้กาชน
ยายแก่ผู้เช่า ผู้เช่าจึงรีบร้อนออกไป ส่วนการก่อสร้าง ก. เขามาตรวจควบคุมงานเองที่
บริเวณงาน ปักป้ายแจ้งว่าเป็นงานของ ก. ต่อมา ก. ไม่ยอมชำระค่าชดเชยแก่ผู้เช่า และ
ช. ตัดกลางก้าวสักรื้อก่อสร้าง ผู้เช่าและร้านค้าจึงฟ้องเรียกจาก ก. ก. ตอบสู้ว่า ที่ ช. ตกลงให้
กาชนยายเป็นการทำนอกเหนือขอบอำนาจและการก่อสร้างเป็นของ ช. ก. ไม่ต้องรับผิดชอบ
ขอต่อสู้ของ ก. ไทหรือไม

แนวคำตอบ ช. ได้รับความมอบอำนาจแต่เฉพาะการให้ฟ้องขับไล่ ช. มีอำนาจทำได้แต่เพียงจำเป็น
เพื่อให้การฟ้องคดีลุล่วงไปเท่านั้น ที่ ช. ทำความตกลงให้กาชนยายจึงเป็นการทำนอกเหนือขอบ
อำนาจไม่ผูกพัน ก. ก. จึงไม่ต้องรับผิดชอบใช้คาชนยาย (มาตรา 800, 823 คำพิพากษานิติภาที่
1413/2513)

ส่วนการก่อสร้างที่มีการปักป้ายว่าเป็นงานของ ก. โดย ก. มาตรวจควบคุมงาน
เอง พฤติการณ์ครั้งนี้คือไคว่า ก. เชิด ช. ออกเป็นตัวแทน แม้งานก่อสร้างจะเป็นงานของ ช. ก็
ตาม ก. ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของร้านค้า ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้สุจริต เสมือนว่า ช. เป็นตัวแทนของ
ตน ก. ต้องชำระราคาค่าก่อสร้างแก่เจ้าของร้านค้า (มาตรา 821 คำพิพากษานิติภาที่
1805-1806/2503)

7. คำถาม คำมอบอำนาจให้แต่งทำนิติกรรมจำนองที่ดินของคำ แดงนำที่ดินไปจำนอง มี
ข้อสัญญาว่าถ้าถึงกับจำนองได้ เงินน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ ผู้จำนองขอรับผิดชอบใช้เงิน

ที่ขาดจนครบ ค่าทราบแล้วก็ไม่ได้ออกรับมาชาวห้องคำบังคับจำนวน ค่าจะต้องรับผิดชอบใช้
เงินที่ขาดหรือไม่

แนวคำตอบ แดงเป็นตัวแทนใครรับมอบอำนาจเฉพาะการ ในการจำนองที่ดิน แดงมีอำนาจ
ทำใดแต่ในสิ่งจำเป็น เพื่อให้การจำนองลุล่วงไป มิฉะนั้นจะเป็นการทำนอกเหนืออำนาจซึ่ง
ไม่ผูกพันคำ เว้นแต่คำจะให้สัตยาบัน

การที่แดงทำสัญญาไว้กับชาวขอรับผิดชอบเงินที่ขาด หากคำไม่ได้ออกรับมา
ยอมหรือไม่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการจำนองลุล่วงไป แต่เป็นการทำนอกเหนือมอบอำนาจ
ซึ่งไม่ผูกพันคำและตามที่คำทราบแล้วไม่ได้ออกรับมาใช้เป็นการให้สัตยาบัน คำจึงไม่ต้องรับผิด
ต่อชาว (มาตรา 800, 923 ถ้าพิพากษานี้ฎีกาที่ 1536/2514, 555/2483)

8. คำถาม นายแข่งสารโรง ไคหายตัวไปจากมหาวิทยาลัยโดยมิได้ออกรับเงินค่างซื้อของ
ครอบครัวไว้ นางอ่อนรณรานอกจากได้ไปซื้อเสื้อผ้าสาร ด่าน น้ำปลา และสิ่งของอื่น ๆ
ซึ่งจำเป็นและสมควรแก่ฐานะแล้ว ยังได้ไปซื้อเสื้อที่วิสัยอีก 1 เครื่อง ต่อมาอีกราว 3 เดือน
นายแข่งกลับบ้าน และได้จัดการติดตั้งเสาอากาศ และคูทีวีสีนั้นเป็นประจำ ทั้งนี้ นายแข่งจะต้อง
ชำระราคาสินค้าของต่าง ๆ ที่นางอ่อนไปซื้อเชื่อมานั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด (ศาล 1 ปีการศึกษา
2516)

แนวคำตอบ นายแข่งต้องชำระราคาสินค้าของต่าง ๆ ที่นางอ่อนไปซื้อเชื่อมาทุกรายการ คือ
ต้องชำระราคาสารสาร ด่าน น้ำปลา และสิ่งของอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นและสมควรแก่ฐานะที่
วินิจฉัยไคดังนี้ เพราะนายแข่งเป็นสามีของนางอ่อน จึงมีหน้าที่ตามกฎหมาย (ป.พ.พ.มาตรา
1453, 1454) และศีลธรรม ในฐานะที่เป็นสามีที่จะต้องเลี้ยงดูภรรยา การกระทำของนางอ่อน
ไปซื้อของเชื่อคังกล่าวนั้น ล้วนเป็นสิ่งของที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีพ จึงเท่ากับว่านางอ่อนได้
ทำหน้าที่แทนสามี ถือเป็นตัวแทนซื้อของเชื่อคังกล่าวโดยจำเป็น ซึ่งนางอ่อนมีอำนาจกระทำ
ไคตาม ป.พ.พ.มาตรา 802-และเมื่อนางอ่อนเป็นตัวแทนของนายแข่งไคเช่นนี้แล้ว นายแข่ง
จึงต้องรับผิดชอบชำระราคาสินค้าของเชื่อคังกล่าวในฐานะที่เป็นตัวการยอมต้องรับผิดชอบในผลการ

กระทำของตัวแทน (ป.พ.พ.มาตรา 820)

สำหรับทีวีสีไมโครของจำ เป็นเพื่อการเลี้ยงชีพ และนับว่าเป็นของมีราคาเกินกว่าฐานะของสามีภรรยาคุณนี้ นางอ่อนจึงอ้างความจำเป็นไม่ได้ แต่เนื่องจากที่นายแข็งได้กลับบ้านและจัดการติดตั้งเสาอากาศและดูทีวีสีเป็นประจำ นายแข็งจึงต้องรับผิดชอบใช้ราคาทีวีสีเช่นเดียวกัน ตามมาตรา 823

9. คำถาม นาย ก.จ้างนาย ข. สร้างบ้านโดยตกลงให้นาย ก. เป็นผู้ซื้อสัมภาระในการก่อสร้าง เมื่อตกลงราคาค่าแรงก่อสร้างกันเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นาย ก.ก็ได้สั่งซื้อเครื่องก่อสร้างบางส่วนจากนาย ค.มาให้นาย ข.ปลูกสร้างให้ตน ต่อมาเครื่องก่อสร้างหมด นาย ข.เกรงเสียเวลาจึงได้สั่งซื้อเครื่องก่อสร้างจากนาย ค.มาสร้างบ้านให้ นาย ก.เพิ่มเติม เมื่อ นาย ก.ทราบความก็มีโทททวงประการใด เช่นนี้ ถ้านาย ค.เรียกเก็บเงินค่าซื้อของซื้อจาก นาย ก. นาย ก.จะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือไม่ (ภาค 1 ปีการศึกษา 2516 กรณีพิเศษ)

แนวคำตอบ การที่นาย ข. ไม่มีอำนาจสั่งซื้อของแต่ก็ได้ไปสั่งซื้อนั้น แม้เป็นการกระทำที่ปราศจากอำนาจ แต่โดยพฤติการณ์ที่ นาย ก. เมื่อทราบว่านาย ข. ได้ซื้อของมาสร้างบ้านให้ตนแล้วไม่ทักทวงประการใด ก็น่าจะถือว่าตนได้ถือเอาประโยชน์และยอมรับผลการกระทำของนาย ข.แล้ว กล่าวคือ นาย ก. เน้นในสิ่งที่ไม่ควรระวัง ก็คงถือว่าได้ยอมรับและให้สัตยาบันแก่การนั้นแล้วโดยปริยาย นาย ก. จึงอยู่ในฐานะตัวการที่จะต้องผูกพันรับผิดชอบ นาย ค. บุคคลภายนอก ในค่าซื้อของที่นาย ข. ตัวแทนโดยการให้สัตยาบันไต่กลางชำระค่านาย ค. บุคคลภายนอก ตามมาตรา 823

10. คำถาม นายแดงเป็นเจ้าของร้านขายเครื่องเรือน มีนายดำเป็นคนขับรถส่งของประจำร้าน วันหนึ่งนายแดงไม่อยู่ นายขาวลูกค้า ได้ซื้อเครื่องเรือน นายดำถือโอกาส

ชายเครื่องเรือนแทนนายแดงไปพร้อมทั้งให้นำเครื่องเรือนบรรทุกรถขับจะไปส่งให้นาย
ขาวระหว่างทางนายคำโตขับรถชนนางเขียวขาดเจ็บสาหัส เมื่อกลับจากส่งของดังกล่าว
แล้ว นายคำโตแจ้งเรื่องให้นายแดงทราบทั้งหมด นายแดงทราบแล้วก็นิ่งเฉยเสีย มีแต่
แสดงอาการทักท้วงอย่างใด ต่อมานางเขียวได้เรียกร้องให้นายแดงรับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย
ที่อุกนายคำโตขับรถชนนางเขียวสาหัส เช่นนี้ นายแดงจะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือไม่
เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ อาจถือได้ว่า นายแดงตัวการได้ให้สัตยาบันโดยปริยายในการกระทำของ
นายคำโตที่ไต่ขายของและส่งของแทนตนแล้ว เพราะเมื่อทราบเรื่องราว ตัวแทนชายของและ
ส่งของแทนตนจนขับรถชนนางเขียวก็ควรจะต้องตั้งเสียแทนไมถาวรนิ่งเฉย การนิ่ง
โดยปกติไม่ถือว่าเป็นการยอมรับก็จริง แต่ถ้านิ่งในสิ่งที่ไม่ถาวรนิ่งแล้ว ก็คงถือว่ามี

อุทธรณ์นี้ นายแดงตัวการ ไมถาวรนิ่งแต่กลับนิ่ง จึงต้องถือว่ามีหรือให้
สัตยาบันโดยปริยายในการกระทำของคำตัวแทนนายแดงตัวการ จึงต้องผูกพันในผลการ
กระทำของนายคำ ตัวแทนซึ่งที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ.มาตรา 823 วรรคแรก และโดยนัย
มาตรา 823 ที่ถือว่านายคำเป็นตัวแทนได้รับมอบหมายให้ขายและส่งของนี้เอง นายแดง
ตัวการจึงต้องรับผิดชอบในละเมิดอันตัวแทนใดกระทำไปในช่วงทำการตามการที่มอบ
หมายนั้น (ป.พ.พ.มาตรา 425, 427) ซึ่งก็ปรากฏข้อเท็จจริงตามอุทธรณ์แล้วว่า
การละเมิดของนายคำที่ขับรถชนนางเขียวขณะส่งของซึ่งเป็นการกระทำตามที่นายแดงมอบ
หมาย นายแดงจึงปฏิเสธความรับผิดชอบใดต่อของชดใช้ค่าเสียหายให้แก่นางเขียวไป

11. คำถาม นายเอฟ้องความแทนนายบี โดยไม่ได้รับมอบอำนาจ นายบีจะให้สัตยาบัน
ฟ้องนั้น ใดหรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2518)

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 823 วรรคแรก นั้น บทบัญญัติดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า
โดยหลักแล้ว ตัวการยอมให้สัตยาบันการกระทำที่ตัวแทนใดทำแทนตนไปนั้น แม้ใดกระทำไป

โดยปราศจากอำนาจ หรือทำนอกเหนือขอบอำนาจ ตัวการก็ยอมให้สัตยาบันได้ และเมื่อให้สัตยาบันแล้ว ตัวการก็ต้องผูกพันรับผิดชอบ แต่ก็มีใค้หมายความว่า หลัคนั้นไม่มีช้อยกเว้น เสียเลย และขอที่จะให้สัตยาบันเพื่อให้อำนาจที่ไม่มีอำนาจกลายเป็นอำนาจที่ถูกต้องไม่ได้ถึง อุทากรณี ก็เป็นช้อยกเว้นช้อยหนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนี้ นายบั้งจึงให้สัตยาบันการฟ้องนั้นไม่ได้ เพราะนอกจากจะเข้าช้อยกเว้นนี้แล้ว ยังมีเหตุผลด้วยว่า ที่ห้ามไม่ให้สัตยาบันในกรณีนี้ เพราะเกรงว่าจะทำให้ถูกความฝ่ายตรงข้ามเสียเปรียบทางรูปคดีได้ (คำพิพากษานี้ฎีกาที่ 823-825/2496, 723-724/2502, 925/2503, 1071/2504)

12. คำถาม นายบั้งตั้งนายคำเป็นตัวแทน มีอำนาจเอาเงินนายบั้งออกให้กู้ แต่ให้กู้ได้ไม่เกินรายละ 100,000 บาท นายคำได้ให้นายแดงกู้เงินไปเป็นจำนวน 150,000 บาท ซึ่งต่อมา นายคำก็ไต่แจ้เงินให้นายบั้งทราบแล้ว นายบั้งก็มีใค้ทักท้วงแต่อย่างใด ครั้นเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ นายบั้งไค้ท้วงถามให้นายแดงชำระ นายแดงไค้ชำระให้เพียง 100,000 บาท และหลบหนีไปเช่นนี้ นายบั้งจะเรียกให้นายคำรับผิดชอบหรือไม่ เพียงไค้ (ภาค 1 ปีการศึกษา 2521)

แนวคำตอบ นายคำเป็นตัวแทนในการให้กู้เงิน แต่กระทำเกินขอบอำนาจ จึงควรต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว (มาตรา 812)

เพราะการที่นายบั้งไม่ทักท้วง และยังไค้ท้วงถามจากนายแดงเองเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นการให้สัตยาบัน แต่การที่นายคำทำเกินขอบอำนาจแล้ว นายคำจึงหลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อกฎภายนอก (มาตรา 823) แต่หาทำให้นายคำหลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดขึ้นแก่นายบั้งไค้ไม่ นายคำจึงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่ช้อยขาดให้แก่นายบั้ง (ตามนัยคำพิพากษานี้ฎีกาที่ 1611/2512)

13. คำถาม นายแดงเป็นคนใช้ในบ้านของนายคำ ทราบว่านายคำต้องการซื้อรถจักรยาน นายแดงต้องการจะเอาใจนาย จึงไค้ไปขอซื้อรถจักรยานจากนายขาว โดยอ้างว่าซื้อให้นายคำ นายขาวจึงขายเชื่อให้ในราคา 1,500 บาท ครั้นนายคำทราบเรื่องก็มีใค้ไค้ไค้แย้ง

การกระทำของนายแดงแต่อย่างใด แต่กลับนำเงินไปชำระให้แก่นายขาว 1,000 บาท
ต่อมานายขาวมาทวงเงินที่เหลืออีก 500 บาท นายดำไม่ยอมชำระกลับโต้แย้งให้นายขาว
ไปเรียกเอาถือนายแดงเช่นนี้ จะโต้หรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา
2520)

แนวคำตอบ การที่นายดำนำเงินไปชำระให้นายขาว 1,000 บาท ถือว่านายดำได้ชำระหนี้
บางส่วนโดยมิได้แสดงแจ้งสงวนสิทธิไว้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 142(2) ประกอบด้วย ป.พ.พ.
มาตรา 4 จึงควรถือว่านายดำได้ให้สัตยาบันการกระทำของนายแดงโดยปริยายแล้ว การ
กระทำของนายแดงตัวแทน จึงผูกพันนายดำตัวการให้ต้องรับผิดชอบคือนายขาว ตาม ป.พ.พ.
มาตรา 823 บรรทัดแรก

มาตรา 824 "ตัวแทนใดทำสัญญาแทนตัวการ ซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ หานว่าตัวแทนนั้นจะต้องรับผิดชอบสัญญาอันแต่ลำพังตนเอง แม้ทั้งชื่อของตัวการจะเปิดเผยแล้ว เว้นแต่ข้อความแห่งสัญญาจะแย้งกันกับความรับผิดชอบของตัวแทน"

ความบทบัญญัติมาตรานี้ เป็นเรื่องตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ความปกติกแล้วตัวแทนทำการภายในขอบอำนาจ ตัวแทนย่อมหลุดพ้นความรับผิดชอบตามมาตรา 820 ตัวแทนจะรับผิดชอบเป็นส่วนตัวเฉพาะกรณีทำการโดยปราศจากอำนาจ หรือทำนอกเหนือขอบอำนาจ โดยที่ตัวการไม่ได้ให้สัตยาบันตามมาตรา 823 แต่ในมาตรา 824 นี้ ตัวแทนทำกิจการแทนตัวการภายในขอบอำนาจ แต่กฎหมายกำหนดให้ตัวแทนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกโดยลำพัง ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่า ตัวการอยู่ต่างประเทศยากแก่การฟ้องร้องบังคับกับตัวการยังศาลต่างประเทศ ทั้งนี้ก็ไม่ห้ามตัวแทนที่จะทำสัญญายกเว้นไม่ยอมรับผิดได้

1. หลักเกณฑ์สำคัญของมาตรา 824 มีดังต่อไปนี้
  - 1.1 ตัวแทนซึ่งอยู่ในประเทศทำกิจการแทนตัวการ
  - 1.2 ตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ
  - 1.3 กิจการที่ตัวแทนทำแทนตัวการตัวแทนจะต้องรับผิดชอบโดยลำพังเฉพาะที่เป็นสัญญาเท่านั้น
  - 1.4 ขอยกเว้นไม่ยอมรับผิด

1.1 ตัวแทนซึ่งอยู่ในประเทศทำกิจการแทนตัวการ

ป.พ.พ.มาตรา 824 บัญญัติว่า "ตัวแทนใดทำสัญญาแทนตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ฯลฯ" จากบทบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่า ตัวแทนที่ทำกิจการแทนตัวการตามมาตรา 824 นี้ จะต้องอยู่ในประเทศโดยตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ จึงให้ทำกิจการแทน

1.2 กิจการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ

ป.พ.พ.มาตรา 824 บัญญัติว่า " ฯลฯ กิจการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ฯลฯ" หมายความว่า กิจการตามมาตรานี้ จะต้องอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ในกรณีที่กิจการเป็นนิติบุคคล ถ้ามีสาขาอยู่ในประเทศไทย ไม่ได้ว่าเป็นกิจการ ซึ่งมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ตามมาตรา 824 ทั้งนี้ เป็นไปตาม ป.พ.พ.มาตรา 71 บัญญัติว่า "ภูมิลำเนาของนิติบุคคลนั้นได้แก่ถิ่นที่สำนักงานแห่งใหญ่หรือที่ซึ่งทำการหรือถิ่นที่ใดเลือกเอาเป็นภูมิลำเนาเฉพาะการตามข้อบังคับหรือตราสารตั้ง

อนึ่ง ถิ่นที่สาขาสำนักงานจะจัดว่าเป็นภูมิลำเนา ในส่วนกิจการอันทำ ณ ถิ่นที่ควรก็ได้" และมีคำพิพากษาฎีกาที่ 484/2507 วินิจฉัยว่า สาขาเป็นส่วนหนึ่งของบริษัท และคำพิพากษาฎีกาที่ 1556/2509 วินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องจำเลย ซึ่งเป็นบริษัทอยู่ต่างประเทศแต่มีสำนักงานสาขาอยู่ในประเทศไทย ถือว่าโจทก์ฟ้องบริษัทใหญ่เป็นจำเลย มิใช่ฟ้องบริษัทสาขาไว้รับผิดตาม ป.พ.พ.มาตรา 71 ถือว่าบริษัทจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยด้วย

ฉะนั้น นิติบุคคลที่มีสำนักงานสาขาอยู่ในประเทศไทยจึงต้องถือว่ามีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย จะถือว่ามีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศไม่ได้ และถือไม่ได้ว่าเป็นกิจการในประเทศไทย

1.3 กิจการที่ตัวแทนทำแทนกิจการ ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบโดยลำพังเฉพาะที่เป็นสัญญาเท่านั้น

ตาม ป.พ.พ.มาตรา 824 บัญญัติว่า "ตัวแทนคนใดทำสัญญาแทนกิจการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ท่านว่าตัวแทนคนนั้นจะต้องรับผิดชอบสัญญาแต่ลำพังตนเอง" หมายความว่า กิจการที่ตัวแทนทำแทนกิจการ ซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศนั้น ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบโดยลำพังเฉพาะที่เป็นสัญญาเท่านั้น นอกเหนือจากสัญญาแล้ว ตัวแทนไม่ต้องรับผิดชอบ และที่ตัวแทนต้องรับผิดชอบจะต้องเป็นกิจการที่ตัวแทนทำการแทนกิจการ หากกิจการนั้นตัวการเป็นผู้ทำเอง แม้ตัวการจะอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ

ก็ตาม ตัวแทนก็ไม่ควรรับผิดชอบ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 987/2506 วินิจฉัยว่า ตัวแทนในประเทศ มีหน้าที่ทำเป็นธุรกิจจัดรับส่งสินค้าและผู้โดยสารแทนตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศ จะควรรับผิดชอบ ค่าจ้างตนเอง ก็แต่เฉพาะในกรณีที่ตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการเท่านั้น และไม่ควรถือผิดใน ผลแห่งละเมิด ซึ่งถูกจ้างของตัวการใดกระทำไปในหน้าที่การงานของตัวการนั้นแต่อย่างใด และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 214/2517 วินิจฉัยว่า ม. เป็นผู้รับขนส่งทางทะเล มีสำนักงานใหญ่อยู่ ณ ประเทศฝรั่งเศส โคนตั้งในบริษัทจำเลย เป็นตัวแทนในประเทศไทย น. ซื้อสินค้าจาก อ. ในประเทศมอริสโก อ.ตกลงให้ ม. เป็นผู้ขนส่ง และ น. ซื้อสินค้าส่งจากบริษัทให้บริษัทอื่น ภัยความเสียหายอันจะเกิดขึ้นแก่สินค้าในระหว่างขนส่ง เมื่อเรือมาถึงท่าเรือประเทศไทย จำเลยในฐานะตัวแทนปลายทางของ ม. โยนอกกล่าวให้ น. ไปรับของ ปรากฏว่าสินค้าได้รับความเสียหาย โจทก์ในฐานะผู้รับประกันจึงต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ น. ทั้งนี้ แม้โจทก์ จะมีสิทธิรับช่วงสิทธิของ น. ผู้เอาประกันภัย ที่จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนจาก ม. ซึ่ง อยู่ต่างประเทศและมีจำเลยเป็นตัวแทนอยู่ในประเทศไทย โจทก์ก็ขอให้จำเลยชดเชยค่าสินไหม ทดแทนตามค่าจ้างตนเองไม่ได้ เพราะจำเลยมิได้ทำสัญญาแทน ม. ตัวการ ตามมาตรา 824

1.4 ข้อตกลงไม่รับผิดชอบ

ป.พ.พ.มาตรา 824 บัญญัติว่า " ฯลฯ เว้นแต่ข้อความแห่งสัญญาจะแย้งกัน กับความรับผิดชอบของตัวแทน" หมายความว่า สัญญาที่ตัวแทนทำแทนตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศ และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบโดยค่าจ้างตนเอง แต่ตัวแทนจะทำสัญญากับบุคคลภายนอกยกเว้นความรับผิดชอบได้ เช่น นายปราโมทย์ตัวแทนของนายชูชาติตัวการซึ่ง อยู่ในประเทศไทย ทำสัญญาส่งตะกร้าหวาย 100 ใบให้แก่นายวินัย นายปราโมทย์อาจจะ ทำสัญญากับนายวินัยว่าให้ไปฟ้องนายชูชาติในกรณีที่นายชูชาติไม่ปฏิบัติตามสัญญาก็ได้

2. ผลของมาตรา 824

2.1 เมื่อตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนา ในต่างประเทศ ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบตามสัญญาที่ค่าจ้างตนเอง แต่มิได้หมายความว่าสัญญาที่

ตัวแทนทำไปไม่ผูกพันตัวการ สัญญาที่ผูกพันตัวการ ตามหลักทั่วไปในมาตรา 820
ในมาตรา 824 บัญญัติไว้เพื่อความสะดวกแก่บุคคลภายนอกที่เป็นคู่สัญญาในการฟ้องร้อง
หากให้ไปฟ้องตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ จะยุ่งยากมาก
จึงให้ฟ้องตัวแทนในประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบตัวเอง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 50/2501)

2.2 ความรับผิดชอบระหว่างตัวการกับบุคคลภายนอก ถ้าบุคคลภายนอกจะให้
ตัวการรับผิด บุคคลภายนอกชอบที่จะฟ้องตัวแทนที่เป็นคนทำสัญญาแทนตัวการได้ ส่วน
ตัวการจะฟ้องบุคคลภายนอกให้รับผิดตามสัญญา ตัวการจะต้องเป็นโจทก์ฟ้องเอง จะแปล
มาตราที่ว่าตัวแทนมีอำนาจฟ้องได้ในนามของตนเอง เช่นกันหาได้ไม่

2.3 ความรับผิดชอบระหว่างตัวการที่อยู่ต่างประเทศกับตัวแทนในประเทศยอม
เป็นไปตาม ป.พ.พ.มาตรา 816 กล่าวคือ เมื่อตัวแทนถูกฟ้องต้องรับผิดชอบขึ้นไป ตัวแทน
ก็ยอมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ตัวการของตนได้ เพราะเป็นหนี้สินเกี่ยวกับกิจการในหน้าที่ตัวแทน
(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 50/2501)

คำถามทายมาตรา

1. คำถาม นายแดงอยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศแต่ได้ตั้งร้านค้าไว้ในประเทศไทย โดยมอบอำนาจให้นายขาวเป็นผู้จัดการร้านค้านั้น นายขาวได้ซื้อของเชื่อจากนายดำมาใส่ร้าน ครั้นหนึ่งถึงกำหนดชำระ นายขาวไม่ชดใช้ราคาค่าซื้อของเชื่อให้นายดำ นายดำจึงฟ้องทั้งนายแดงและนายขาวขอให้ชำระหนี้สินนี้ ทั้งนี้ นายแดงและนายขาวจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ (ภาค 1 ปีการศึกษา 2516)

แนวคำตอบ การที่นายขาวซื้อของเชื่อมาใส่ร้านค้าของนายแดง ถือได้ว่านายขาวได้ทำไปภายในขอบอำนาจของตัวแทน นายแดงตัวการจึงต้องรับผิดชอบ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 820 ซึ่งมีคำข้อยกเว้นในกรณีดังกล่าว ตัวการอยู่ต่างประเทศตัวการไม่ต้องรับผิดชอบ

สำหรับนายขาวนั้น เมื่อนายขาวเป็นตัวแทนของบุคคลที่อยู่ต่างประเทศ นายขาวก็ต้องรับผิดชอบตาม ป.พ.พ.มาตรา 824 ซึ่งบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ตัวการรับผิดชอบในกรณีเช่นนี้ด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ทั้งนายแดงและนายขาวต้องรับผิดชอบชำระหนี้ให้นายดำ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 630/2500 และ 50/2501)

2. คำถาม บริษัทไทยใหม่เป็นตัวแทนเจ้าของเรือเดินทะเลที่ขึ้นชื่อโซกุน ซึ่งมีนายอุโตเป็นช่างประจำเรือ ขณะที่เรือออกทอดสมอเพื่อขนถ่ายสินค้าอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา โจทก์ได้นำเรือบรรทุกแป้งมันสำปะหลังไปเทียบเรือโซกุน เพื่อรอนขนขึ้นบรรทุกบนเรือนั้น นายอุโตกำลังซ่อมท่อน้ำบนเรือด้วยความประมาท ทำให้น้ำไหลทะลักลงมาเปื้อกแป้งมันของโจทก์เสียหาย ทั้งนี้ โจทก์จะฟ้องบริษัทไทยใหม่ให้รับผิดชอบค่าเสียหายได้หรือไม่ (ภาค 2 ปีการศึกษา 2516)

แนวคำตอบ นายอุโต ช่างประจำเรือโซกุน เป็นลูกจ้างของเจ้าของเรือเดินทะเลลำนี้ ซึ่งอยู่และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ถือว่าบริษัทไทยใหม่ เป็นตัวแทนเจ้าของเรือบริษัท

ไทยใหม่ จึงเป็นตัวแทนของตัวการ ที่อยู่และมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ ซึ่งจะต้องรับผิดชอบสัญญาที่ตนทำแทนตัวการตามมาตรา 824 ซึ่งก็หมายความว่า จะต้องรับผิดชอบเฉพาะในกรณี ที่ตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการโดยตรงเท่านั้น ตัวแทนที่มีตัวการอยู่ต่างประเทศจึงห้ามนำไปรับผิดชอบ ในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างของตัวการใดกระทำไปในหน้าที่การงานของตัวการนั้นแต่อย่างใด ไม่ เพราะนอกจากจะไม่เข้าเกณฑ์ที่ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบตามมาตรา 824 ดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่าลูกจ้างของตัวการคือนายยูโดก็มีฐานะทำนองเดียวกันกับตัวแทนในประเทศ (บริษัทไทยใหม่) บริษัทไทยใหม่จึงไม่ใช่ตัวการของลูกจ้าง อันอาจต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้าง ในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างใดกระทำไปในทางการที่จ้างตาม ป.พ.พ.มาตรา 425 โจทก์ จึงไม่อาจฟ้องบริษัทไทยใหม่ให้รับผิดชอบอย่างไรก็ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 987/2506)

3. คำถาม บริษัท อีโต้ ในกรุงเทพฯ ทำสัญญาซื้อเหล็กจากบริษัทโตเกียว ที่ประเทศญี่ปุ่น สองพันตัน บริษัทโตเกียวจึงให้บริษัทเต็มโก ในกรุงเทพฯ เป็นตัวแทนขนส่งเหล็กเส้นจาก ญี่ปุ่นมาส่งให้บริษัทอีโต้ ที่กรุงเทพฯ ปรากฏว่า เหล็กเส้นที่บริษัทเต็มโกขนเข้ามานั้นเป็นสนิม เสียหายมาจากญี่ปุ่นห้าร้อยตัน ดังนั้นบริษัทอีโต้จะฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทเต็มโก ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัท โตเกียวที่ญี่ปุ่น ได้หรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาค 2 ปีการศึกษา 2517)

แนวคำตอบ จากอุทธรณ์ คู่สัญญาซื้อเหล็กเส้น คือบริษัทอีโต้ ในกรุงเทพฯ กับบริษัทโตเกียว ในญี่ปุ่น แม้บริษัทเต็มโก ในกรุงเทพฯ จะเป็นตัวแทนของบริษัทโตเกียว ในญี่ปุ่น ก็เป็นตัวแทน แต่ในการขนส่งเท่านั้น มิได้เป็นตัวแทนในการขายเหล็กเส้น และบริษัทเต็มโกมิได้ทำสัญญา อะไร กับบริษัทอีโต้ ฉะนั้นบริษัทอีโต้จะฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายจากบริษัทเต็มโกหาได้ไม่ ต้องไปฟ้องเอาที่บริษัทโตเกียวในประเทศญี่ปุ่น ตาม ป.พ.พ.มาตรา 824 และนัยคำพิพากษา ฎีกาที่ 987/2506

4. คำถาม กรณีที่ตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศก็ดี กรณี ที่ตัวแทนกระทำละเมิดขึ้นในระหว่างที่กระทำการเป็นตัวแทนก็ดี ตัวการตัวแทนจะต้องรับผิด

อย่างไรหรือไม่ อธิบายโดยละเอียด (ภาค 1 ปีการศึกษา 2520)

แนวคำตอบ ตอบตาม ป.พ.พ.มาตรา 824 โดยอธิบายว่าในเรื่องตัวการที่อยู่และมี
ภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศนั้น ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบโดยลำพังตนเองเฉพาะในกรณีสัญญา
เท่านั้น แต่ถาเป็นกรณีที่ตัวแทนกระทำละเมิดขึ้นในระหว่างการเป็นตัวการตัวแทนแล้ว
จะต้องนำมาตรา 427, 425 ที่มีบทบัญญัติให้นำมาครมมาใช้เป็นหลักเรื่องละเมิดระหว่าง
นายจ้างกับลูกจ้าง เพราะตามมาตรา 824 นั้น บัญญัติให้ตัวแทนรับผิดชอบเฉพาะสัญญาเท่านั้น
ดังนั้นเมื่ตัวการอยู่ต่างประเทศต้องรับผิดชอบในกรณีที่ตัวแทนทำละเมิดขึ้นเช่นเดียวกับกรณีที่
นายจ้างต้องรับผิดชอบลูกจ้าง

5. คำถาม บริษัท อีสต์เอเชียติก (ประเทศไทย) จำกัด เป็นตัวแทนในประเทศไทย
ของสายการบินเรือของบริษัتنเนลลายนแห่งประเทศอังกฤษ ใค้เป็นตัวแทนทำสัญญารับขน
สินค้า จำนวน 300 ตันกับบริษัทสินเคชตร จำกัด โดยกำหนดจะขนไปเรือของสายการบิน
เรือดังกล่าว ชื่ออัลกัททา ซึ่งกำหนดเทียบท่าเรือคลองเตววันที่ 1 พฤษภาคมนี้ ปรากฏว่า
ในวันดังกล่าวเรือไค้เดินทางเข้ามาในแม่น้ำเจ้าพระยาด้วยความประมาทอย่างร้ายแรง
ของนายเรือที่ไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่นำร่อง เรือไค้ชนเรือของบริษัทสินสมุทร จำกัด ไค้รับ
ความเสียหาย เรืออัลกัททาไค้ได้รับความเสียหายเช่นกัน จึงรีบเดินทางกลับออกไปโดยไม่
ยอมรับขนสินค้าของบริษัทสินเคชตรฯ บริษัทสินเคชตรฯ กับบริษัทสินสมุทรฯ ไค้มาปรึกษา
ท่านว่าจะฟ้องบริษัทอีสต์เอเชียติกฯ ให้รับผิดชอบในความเสียหายฐานผิดสัญญารับขนและ
ฐานละเมิดไค้หรือไม่ ไททานไค้ความเห็นในเรื่องนี้

แนวคำตอบ ตัวแทนซึ่งทำหน้าที่แทนตัวการที่อยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ
จะต้องรับผิดชอบในกิจการที่ตนทำแทนต่อถการเช่นนั้น แต่ลำพังตนเองเฉพาะในเรื่องของสัญญา
เท่านั้น (มาตรา 824) ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในเรื่องละเมิด

คามปัญหา บริษัท อีสต์เอเชียติก (ประเทศไทย) จำกัด จะต้องรับผิดชอบแต่ลำพัง
ตนเองตามสัญญารับขนสินค้าที่ทำกับบริษัทสินเคชตร จำกัด แต่ไม่ต้องรับผิดชอบฐานละเมิด ที่เรือ

ภักดีตาทซึ่งเป็นเรือของบริษัทหัวการในต่างประเทศก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่
เรือของบริษัทสินสมุทร จำกัด

6. คำถาม นายจกคนไทยประกอบอาชีพค้าขายอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย โดยมีภูมิลำเนา
และถิ่นที่อยู่ในประเทศนั้น ได้เข้ามาเปิดร้านในกรุงเทพมหานคร เพื่อขายสินค้าอินโดนีเซีย
และซื้อสินค้าไทยส่งไปขายยังอินโดนีเซีย โดยตั้งให้นายจกเป็นตัวแทนและผู้จัดการร้าน
นายจกได้ซื้อสินค้าเชื่อจากนายใจ เพื่อส่งไปให้นายจก ดังกำหนดแล้วนายจกไม่ชำระหนี้
ราคาสินค้าให้นายใจ นายใจจะฟ้องนายจก และนายจกให้รับผิดชอบหรือไม่ เพียงใด
แนวคำตอบ กรณีนี้เป็นเรื่องนายจกค้าขายอยู่ในต่างประเทศและมีภูมิลำเนาในต่างประเทศ
ตั้งนายจกเป็นตัวแทนในประเทศ กรณีเช่นนี้ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบตามที่ทำไว้กับนายใจ
ตามลำพัง (มาตรา 824 ป.พ.พ.) ฉะนั้น นายใจฟ้องนายจกให้รับผิดชอบสัญญาซื้อสินค้าเชื่อ
นี้ได้โดยตรง

สำหรับนายจก ตัวการนั้น หากเข้ามาในประเทศไทย และเข้าลักษณะที่จะ
ถูกฟ้องในศาลไทยได้ ตาม ป.วิ.พ. นายใจยอมฟ้องนายจกในฐานะตัวการให้รับผิดชอบใน
กิจการที่นายจก ตัวแทน ได้ทำไปในขอบอำนาจแห่งตัวแทนได้

7. ข้อความ บริษัท มัจฉานู จำกัด แห่งประเทศไทย ในฐานะตัวแทนของบริษัทชั้นโย
แห่งประเทศญี่ปุ่น ได้ทำสัญญารับขนหรือของบริษัท สายฝน จำกัด กรุงเทพฯ ไปส่งที่ฮ่องกง
เมื่อถึงฮ่องกงปรากฏว่าหีบขาดหายไป 10 หีบ เป็นเงิน 100,000 บาท เพราะถูกเรือ
ลักเอาไป หลังจากเกิดเหตุแล้ว บริษัทชั้นโยได้เข้ามาเปิดดำเนินกิจการในประเทศไทย
และเลิกกิจการเป็นตัวแทนกับบริษัทมัจฉานูแล้ว ทั้งนี้ บริษัทมัจฉานูยังต้องรับผิดชอบต่อ
สายฝน หรือไม่ และบริษัทชั้นโย จะต้องรับผิดชอบต่อหรือไม่

แนวคำตอบ บริษัทมัจฉานูต้องรับผิดชอบต่อ ป.พ.พ.มาตรา 824 เพราะขณะที่สัญญาขนส่ง
บุหรืไคหายไปนั้น บริษัทมัจฉานูยังเป็นตัวแทนในประเทศไทยของบริษัทชั้นโย ซึ่งเป็นตัวการ

อยู่ต่างประเทศ แต่ตามมาตรา 824 บัญญัติไว้เพื่อความสะดวกแก่บุคคลในประเทศ โดยให้พ่อค้าตัวแทนที่อยู่ในประเทศไทย แทนที่จะต้องไปฟ้องตัวการในศาลต่างประเทศ ดังอย่างไรก็ตาม มาตรานี้ ตัวการก็ยังไม่ได้นหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ บุคคลภายนอก และตัวแทน ก็ตัวแทนมีสิทธิไต่เบี่ยงเอาจากตัวการที่อยู่ต่างประเทศนั้น ได้ ดังนั้นหนี้สินใด ๆ ที่ตัวแทนทำเนื่องในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทน ฉะนั้น บริษัทชินโฮ ก็ยังคงรับผิดชอบอยู่ด้วยมาตรา 826 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

50/2501)

8. คำถาม บริษัท โทชิ จำกัด ที่ประเทศญี่ปุ่น มอบให้นายมนในประเทศไทย เป็น ตัวแทนซื้อข้าวจากนายสิงห์ โดยนายมนลงชื่อในหนังสือสัญญาซื้อขายที่กรุงเทพฯ แทนบริษัท โทชิ จำกัด ต่อมาบริษัท โทชิ จำกัด ใหญ่บริษัทมหาสมุทรขนส่ง จำกัด ในประเทศไทย เป็น ผู้แทนรับมอบข้าวสารลงเรือไปประเทศญี่ปุ่น และให้ชำระราคาแทนด้วย นายสิงห์ส่งมอบ ข้าวสารให้แก่บริษัทมหาสมุทรขนส่ง จำกัด ครบจำนวนตามสัญญาแล้ว บริษัทมหาสมุทรขนส่ง จำกัด ไม่ชำระราคางวดสุดท้ายจำนวน 500,000 บาท ตามกำหนดเวลาในสัญญา นายสิงห์ จะฟ้องเรียกราคาข้าวสารที่ค้างชำระตลอดจนค่าเสียหายอย่างใดจากนายมนหรือบริษัท มหาสมุทร จำกัด กนหนึ่งคนใดหรือทั้งสองคนได้เพียงใดหรือไม่

แนวคำตอบ กรณีตามอุทธรณ์ นายมนต้องรับผิดชอบตามมาตรา 824 เนื่องจากนายมนเป็น ตัวแทนในการซื้อข้าวสารจากนายสิงห์โดยบริษัท โทชิ จำกัด เป็นตัวการ ซึ่งอยู่ต่างประเทศ และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ นายมนเป็นผู้ลงนามทำสัญญาซื้อข้าวสารของนายสิงห์แทน บริษัท โทชิ จำกัด ดังนั้นนายมนต้องรับผิดชอบในสัญญานี้แก่ลำพังตนเอง แม้วางบริษัท โทชิ จำกัด จะได้ใหญ่บริษัทมหาสมุทรขนส่ง จำกัด เป็นผู้รับขนข้าวจากประเทศไทยไปประเทศญี่ปุ่นก็ตาม นายสิงห์ก็ไต่แค่ฟ้องให้นายมนรับผิดชอบตามสัญญา ก็ฟ้องเรียกค่าข้าวสารที่ค้างชำระ 500,000 บาท พร้อมทั้งดอกเบี้ยในระหว่างผิดนัดอีกด้วยร้อยละ 7 ครึ่งต่อปี (มาตรา 224)

นายสิงห์จะไปฟ้องบริษัทมหาสมุทรขนส่ง จำกัดไม่ได้ ทั้งนี้เพราะบริษัทมหาสมุทรขนส่ง จำกัดไม่ได้เป็นตัวแทนของบริษัท โตชิ ในการทำสัญญาซื้อขายข้าวสารรายนี้ด้วย บริษัท มหาสมุทรขนส่ง เป็นเพียงตัวแทนในการรับมอบข้าวสารไปประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น

8. คำถาม บริษัท โตชิซัง จำกัด จกทะเบ็ยนเป็นนิติบุคคลในประเทศญี่ปุ่น ประกอบการ ก้าในทางเดินเรือทะเลรับขนระหว่างประเทศ และเป็นเจ้าของเรือเดินทะเลชื่อ "โตชิ"

บริษัท เสริฐรวี จำกัด เป็นบริษัทจกทะเบ็ยนในประเทศไทย ประกอบ การก้าในทางเดินเรือทะเลรับขนและเป็นตัวแทนของบริษัท โตชิซัง จำกัด ดังกล่าวด้วย ต่อมาวันหนึ่ง เรือโตชิของบริษัท โตชิซัง จำกัด ได้เข้ามาจอดทอด สมอรถถ่ายขนสินค้าอยู่ท่ากลางแม่น้ำเจ้าพระยาประเทศไทย ขณะจอดรถขนถ่ายสินค้านี้ ช่าง ไฟฟ้าประจำเรือกระทำการควมประมาทเป็นเหตุให้ประกายไฟและเศษเหล็กซึ่งกำลัง ลูกใหม่กระจายปลิวไปตกลงที่เรือลอมบรทุกปอของนายไกรสี ที่จอดอยู่ในบริเวณใกล้เคียง เกิดไฟไหม้ปอ และเรือลอมของนายไกรสีเสียหายเป็นมูลค่า 2 แสนบาท ทั้งนี้ ถามว่า นายไกรสีจะฟ้องให้บริษัทเสริฐรวี จำกัด ซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทโตชิซัง จำกัด รับผิดชอบใช้ค่าเสียหาย 2 แสนบาท ดังกล่าวได้หรือไม่

แนวคำตอบ บริษัทเสริฐรวี จำกัด ซึ่งเป็นตัวแทนของบริษัทโตชิซังจำกัด ไม่ต้องรับผิดชอบ ใช้ค่าสินไหมทดแทนในการละเมิดของช่างไฟฟ้าประจำเรือแต่อย่างใด ตาม ป.พ.พ.มาตรา 824

บริษัทเสริฐรวี จำกัด เป็นตัวแทนของบริษัท โตชิซัง จำกัด แห่งประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในต่างประเทศก็จริง แต่การที่ตัวแทนรับผิดชอบตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศ โดยลำพังตนเองตามมาตรา 824 นั้น จะต้องเป็นสัญญาที่ตัวแทนได้ทำแทนตัวการไว้ กรณี ช่างไฟฟ้าประจำเรือโตชิทำการเชื่อมเหล็กโดยประมาทเป็นเหตุให้เกิดเพลิงไหม้เรือบรรทุก ปอของนายไกรสีเสียหายนี้เป็นการละเมิด ไม่เกี่ยวกับสัญญาที่บริษัทเสริฐรวี จำกัด ได้ทำแทน

ตัวการซึ่งอยู่ต่างประเทศแต่อย่างใด และไม่มีบทบัญญัติใน ป.พ.พ. ที่ให้ตัวแทนต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างของตัวการได้กระทำไปในหน้าที่การงานของตัวการเลย ไม่ว่าตัวการจะอยู่ต่างประเทศหรือในประเทศก็ตาม

ฉะนั้น บริษัทเสวีธรวิ จำกัด จึงไม่ต้องรับผิดชอบนายไกรสีในการละเมิดของช่างไฟฟ้าประจำเรือโตโยคิงกล่าว ตามนัยคำพิพากษานี้ฎีกาที่ 987/2506

9. คำถาม บริษัทไทยแท เป็นตัวแทนของเรือเคินทะเลของฮ่องกง ชื่อ "เก็ยะ" ซึ่งมีนายคังเป็นหัวหน้าช่าง ขณะที่เรือทอดสม่ออกกลางแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อขนถ่ายสินค้า โจทก์ได้นำเรือบรรทุกปูนและปูนไปเทียบเรือเก็ยะเพื่อรอขนบนเรือนั้น นายคังกำลังทำการเชื่อมเสาและราวเหล็กบนเรือ ด้วยความประมาทเป็นเหตุให้ประกายไฟตกลงมาไหม้ปูนและเรือของโจทก์เสียหาย ดังนั้น โจทก์จะฟ้องบริษัทไทยแท ให้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเสียหายใดหรือไม่ เพราะเหตุใด

แนวคำตอบ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 824 (ดูแนวคำตอบข้อ 8.)

10. คำถาม นายฮิคาชิฮิโตะและมิถุมิลาเนาในประเทศญี่ปุ่น มีนายสิงห์สยามเป็นตัวแทนทำการค้าในประเทศไทย แล้วนายฮิคาชิฮิโตะสั่งซื้อสินค้าจากนายพลายน้อยในประเทศไทย เป็นเงิน 500,000 บาท แล้วไม่ชำระหนี้ เช่นนี้ นายพลายน้อยจะฟ้องเรียกร้องให้นายสิงห์สยามซึ่งเป็นตัวแทนในประเทศรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ได้เพียงใดหรือไม่ เพราะเหตุใด (ภาค 2 ปีการศึกษา 2524)

แนวคำตอบ ฟ้องไม่ได้ เพราะนายสิงห์สยามเป็นตัวแทนในประเทศของนายฮิคาชิฮิโตะซึ่งอยู่และมิถุมิลาเนาในต่างประเทศก็จริง แต่จากอุทธรณ์จะเห็นได้ว่า นายสิงห์สยามมิได้เขาทำสัญญากับนายพลายน้อยโดยทำแทนนายฮิคาชิฮิโตะอย่างใด กรณีเป็นเรื่องที่นายฮิคาชิฮิโตะทำสัญญาผูกพันตนกับนายพลายน้อยด้วยตนเองต่างหาก จึงเอาผิดกับนายสิงห์สยามโดยลำพังตาม ป.พ.พ.มาตรา 824 ไม่ได้

11. คำถาม กรณีตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศก็ กรณีที่ตัวแทนกระทำละเมิดขึ้นในระหว่างที่กระทำการเป็นตัวแทนก็ดี ตัวการตัวแทนจะต้องรับผิดชอบหรือไม่ อธิบายโดยละเอียด (ภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2524)

แนวคำตอบ กรณีตัวแทนทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่และมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ ถ้าข้อความแห่งสัญญาไม่แย้งกันกับความรับผิดชอบของตัวแทน ตัวแทนต้องรับผิดชอบตามสัญญานั้นต่อบุคคลภายนอก (ป.พ.พ.มาตรา 824) และแม้ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบดังกล่าวแล้ว ตัวการก็จะต้องรับผิดชอบนั้นเอง ตาม ป.พ.พ.มาตรา 820(ฎีกา 50/2501) ดังนั้น ถ้าตัวแทนต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกไปแล้วจึงไม่คิดสิทธิตัวแทนที่จะไล่เบี้ยเอาในตัวการได้ (ฎีกาที่ 50/2501)

ส่วนกรณีที่ตัวแทนกระทำละเมิดขึ้นในระหว่างที่กระทำการเป็นตัวแทนนั้น ตัวการต้องร่วมรับผิดชอบกับตัวแทน ป.พ.พ.มาตรา 425, 427 นอกเหนือจากที่ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบลำพังในฐานะผู้ทำละเมิดโดยตรงตาม ป.พ.พ.มาตรา 420 และเมื่อตัวการได้รับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกแล้ว ตัวการก็สามารถไล่เบี้ยเอากับตัวแทนผู้ทำละเมิดได้ อาศัย ป.พ.พ.มาตรา 426, 427

มาตรา 825 "ถ้าตัวแทนเขาทำสัญญากับบุคคลภายนอกโดยเห็นแก่อามิสสินจ้าง เป็นทรัพย์สินอย่างใด ๆ หรือประโยชน์อย่างอื่นอันบุคคลภายนอกได้ให้การส่วนตัวก็ดี หรือให้ค้ำประกันว่าจะให้ก็ดี ท่านว่าตัวการหาต้องผูกพันในสัญญาซึ่งตัวแทนของตนได้ทำนั้นไม่ เว้นแต่ตัวการจะได้อินยอมด้วย"

ตามมาตรานี้เป็นเรื่องตัวแทนทำการภายในขอบอำนาจ แต่ในการที่ตัวแทนเขาทำสัญญากับบุคคลภายนอกแทนตัวการนั้น ตัวแทนไม่เชื่อสัจโดยที่เห็นแก่อามิสสินจ้าง หรือสัญญาว่าจะจ่ายให้หรือประโยชน์อย่างอื่นจากบุคคลภายนอก เช่น นายสมบัติให้นายกรุงเป็นตัวแทนหาลูกชายของตนไปตัดกางเกง นายกรุงพาไปตัดกางเกงที่ร้านหนึ่งที่มีราคาแพงกว่าร้านทั่วไป เพราะร้านนั้นมีค้ำประกันว่าถ้านายกรุงพาเขาไปตัดกางเกงทุกครั้งจะให้เงินหรือตัดกางเกงให้ไม่เสียเงิน สัญญาที่ตัวแทนทำกับบุคคลภายนอกโดยเห็นแก่อามิสสินจ้างไม่ผูกพันตัวการ นอกจากนั้นตัวแทนยังไม่มีสิทธิฟ้องเรียกสินบนหรืออามิสสินจ้างนั้นจากบุคคลภายนอกได้ แต่ถ้าวการให้ความยินยอม การนั้นก็ผูกพันตัวการ

ข้อสังเกต

1. มาตรานี้ เป็นข้อยกเว้นของมาตรา 820 เพราะแม้จะเป็นตัวแทนจะทำการภายในขอบอำนาจ แต่ทำโดยเห็นแก่อามิสสินจ้าง หรือเห็นแก่ประโยชน์ที่บุคคลอื่นให้หรือค้ำประกันจะให้ ก็ไม่ผูกพันตัวการ
2. การกระทำของตัวแทนตามมาตรานี้ ถือว่าตัวแทนกระทำมิชอบในหน้าที่ ไม่มีสิทธิได้รับค่าเสียหาย ตามมาตรา 818
3. การกระทำของตัวแทนไม่จำเป็นต้องเกิดความเสียหายแก่ตัวการ ก็เข้ามาตรานี้ แต่ถ้าเกิดความเสียหายแก่ตัวการ ตัวแทนยังต้องรับผิดชอบตามมาตรา 812 ในกรณีทำผิดหน้าที่ คือไม่ทำการเป็นตัวแทน
4. ถ้าวการทราบว่าตัวแทนได้รับประโยชน์จากบุคคลภายนอกและตัวการให้ความยินยอม สัญญาตัวแทนผูกพันตัวการ ตัวการและตัวแทนมีสิทธิรับเงินหรือประโยชน์นั้น ๆ โดยตัวแทนต้องส่งให้แก่ตัวการในฐานะเป็นทรัพย์สินที่ตัวแทนได้มาในกิจการของตัวแทน

คำถามท้ายมาตรา

คำถาม นายชาวโตมอโยินนายเซียวไปทำสัญญาจ้างสำนักพิมพ์ให้จัดการพิมพ์ตำราเพื่อ
จำหน่าย นายเซียวเห็นว่าบริษัทเลื่องรับพิมพ์ได้เรียบร้อยและคิดราคา
ถูกกว่าที่อื่น ทั้งบริษัทเลื่องยังยินดีให้รถจักรยานเป็นส่วนตัวแก่นายเซียวและนายชาวคนละ
1 คันด้วย นายเซียวจึงตกลงทำสัญญาแทนนายชาว จ้างบริษัทเลื่องพิมพ์ตำราไป ทั้งนี้
สัญญานั้นจะผูกพันนายชาวเพียงใด หรือไม่

แนวคำตอบ ตอบตาม ป.พ.พ.มาตรา 825 ว่า กรณีตามอุทธรณ์ สัญญาที่นายเซียวได้
ตกลงจ้างให้บริษัทเลื่องพิมพ์ตำราโดยเห็นแก่ว่ามีเงินจ้างที่บริษัทเลื่องให้เท่านั้นว่าจะให้
รถจักรยานแก่เขาและเซียวคนละ 1 คันนั้น สัญญาดังกล่าวผูกพันนายชาวตัวการแต่อย่างใด
ไม่

จริงอยู่แม้ว่าบริษัทเลื่องจะพิมพ์ตำราได้เรียบร้อยและราคาถูกกว่าที่อื่นมาก
ก็ตาม ก็ว่านายเซียวก็ยังจะได้รับประโยชน์เนื่องจากสัญญานั้นอยู่ กรณีจึงเขาอยู่ในข่ายของ
กฎหมายข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม ถ้านายชาวตัวการให้ความยินยอมด้วยในการนี้ สัญญา
ดังกล่าวก็ผูกพันนายชาวตัวการด้วย